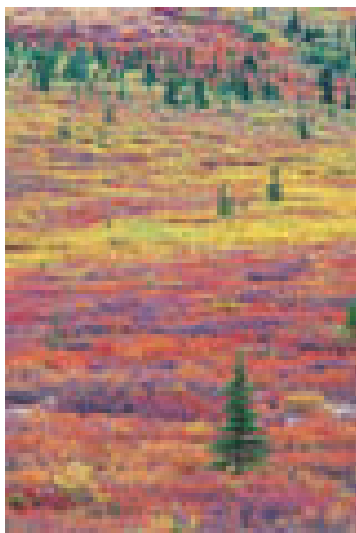

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΤΟΜΕΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ
ΧΑΤΖΗ ΣΤΕΡΓΙΑΝΗ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΠΡΟΓΡ. ΜΕΤΑΠΤ. ΣΠΟΥΔΩΝ
*ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕ ΘΕΜΑ:*

*«ΤΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ(1881)»*

Θεσσαλονίκη 2008

❖ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Γενική εισαγωγή στο καθεστώς της ιδιοκτησίας κατά το Οθωμανικό Δίκαιο και η μεταβατική περίοδος της προσάρτησης της Θεσσαλίας.	Σελ. 4
Α) Η ιστορική πορεία του ιδιοκτησιακού καθεστώτος.	4
Β) Το νομικό πλαίσιο της προσάρτησης της Θεσσαλίας στην Ελλάδα και τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν.	5
Γ) Τα αποτελέσματα της εφαρμογής της Σύμβασης του 1881 στην πράξη.	7
2. Νομοθεσία περί Δασών:	
Α) Γενική εισαγωγή.	11
Β) Προϊοχύσασα Οθωμανική νομοθεσία.	12
Γ) Ελληνική νομοθεσία.	21
(i) Γενική εισαγωγή.	21
(ii) Η μεταβίβαση της κυριότητας των δασών και των εν γένει δασικών εκτάσεων.	35
(iii) Η νομή και οι λοιπές δουλείες επί των δασών.	37
3. Η Νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων στην περιοχή της Θεσσαλίας. Νομολογιακά δεδομένα.	42
(i) Μία χαρακτηριστική περίπτωση	42
(ii) Λοιπές νομολογιακές περιπτώσεις.	49
4. Το ισχύον καθεστώς με βάση τη διαδικασία του Συμβουλίου Ιδιοκτησίας Δασών.	52
5. Γενικές Διαπιστώσεις	59
6. Βιβλιογραφικός Πίνακας	61

❖ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ο.π. : όπως παραπάνω

σελ. : σελίδες

παρ. : παράγραφος

Ν. : Νόμος

Α.Κ. : Αστικός Κώδικας

ΕισοΝΑΚ : Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα

Ν.Δ. : Νομοθετικό Διάταγμα

Π.Δ. : Προεδρικό Διάταγμα

οθΝπΓαιών : οθωμανικός Νόμος περί Γαιών

οθΝπΔασών : οθωμανικός Νόμος περί Δασών

ΣΙΑ : Συμβούλιο Ιδιοκτησίας Δασών

1. *Γενική εισαγωγή στο καθεστώς της ιδιοκτησίας κατά το Οθωμανικό*

Δίκαιο και η μεταβατική περίοδος της προσάρτησης της Θεσσαλίας.

Α) Η ιστορική πορεία του ιδιοκτησιακού καθεστώτος.

Αρχίζοντας την παρούσα μελέτη, από τους παλαιότερους χρόνους μέχρι σήμερα μπορούμε να πούμε ότι σε κάθε ιστορική περίοδο η δασική νομοθεσία επί των ελληνικών δασών προσαρμοζόταν σε ό,τι η νομοθεσία του κατακτητή επέβαλε. Την παλαιότερη μορφή εκδήλωσης δικαιώματος επί δασών αποτελούσε η χρήση αυτού σε συνδυασμό με την κάρπωση είτε για να ικανοποιηθούν εξατομικευμένα συμφέροντα είτε για το κοινό καλό¹. Στην περίοδο των ρωμαϊκών χρόνων παραμένει το δικαίωμα χρήσης τους² ενώ υπό το καθεστώς του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου γίνονται οι πρώτες αναφορές για την ύπαρξη δουλειών επί των δασών, όπως το γεγονός ότι επιτρεπόταν η υλοτομία ως δουλεία και ο δικαιούχος της μπορούσε να πουλάει την ξυλεία του.

Στα ύστερα χρόνια της Τουρκοκρατίας, το δικαίωμα χρήσης των δασών συνδέεται με τα τοιφλίκια, δηλαδή μεγάλες εκτάσεις αγρών οι οποίες περιελάμβαναν μέσα στην έκτασή τους ακόμη και χωριά, και μόνο στα πλαίσια του τιμαριωτικού συστήματος στα δάση της περιφέρειάς τους καθώς μόνο μέσα στα πλαίσια αυτών οι κάτοικοι μπορούσαν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Η κύρια μορφή χρήσεως δάσους είναι δουλεία. Αυτή μπορεί να ασκηθεί είτε με παραχώρηση από τον αρμόδιο άρχοντα στην περίπτωση του ιδιωτικού δάσους είτε με παραχώρηση από τον Σουλτάνο όταν πρόκειται για δημόσια δασική έκταση³.

---

¹ Κερίδη Κώστα, Δασική ιδιοκτησία, Αθήνα 1995, σελ. 56 επ.

² Πετρόπουλου Γ.Α., Ιστορία και Εισηγήσεις, τόμος Α', Αθήνα 1963, σελ. 741 επ.

³ Κερίδη Κώστα, ό.π., σελ. 58.

B) Το νομικό πλαίσιο της προσάρτησης της Θεσσαλίας στην Ελλάδα και τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν.

Μετά την επανάσταση του 1821, οι τέως δημόσιες οθωμανικές γαίες υπήχθησαν ως κατηγορία γαιών στο ελληνικό δίκαιο. Σημαντική νομική αλλαγή των γαιοκτητικών σχέσεων ξεκίνησε με την προσάρτηση της Θεσσαλίας και των άλλων επαρχιών το 1881. Στη μελέτη που ακολουθεί αναλύονται τα επακόλουθα της εδαφικής επέκτασης των ορίων της Ελλάδας με την παραχώρηση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία της Θεσσαλίας⁴ και τμήματος της Ηπείρου⁵, όσον αφορά το δικαίωμα της ιδιοκτησίας επί των παραχωρούμενων γαιών και ειδικότερα επί του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των δασών, στο οποίο επικεντρώνεται η περαιτέρω έρευνα.

Η εδαφική αυτή επέκταση, της προσάρτησης της Θεσσαλίας και της Ηπείρου, αποφασίστηκε στο *Συνέδριο του Βερολίνου (13 Ιουνίου-13 Ιουλίου 1878)* από τους αντιπροσώπους των Μεγάλων Δυνάμεων (Γερμανίας, Αυστρο-Ουγγαρίας, Γαλλίας, Μεγάλης Βρετανίας, Ιταλίας, Ρωσίας και Τουρκίας) και, ειδικότερα, από το ΙΓ' Πρωτόκολλο, της 5^{ης} Ιουλίου 1878, που προσδιόριζε και τα κύρια σημεία της οροθετικής γραμμής μεταξύ Ελλάδας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η οποία στις λεπτομέρειές της έπρεπε να

---

⁴ Προσαρτήθηκαν από το Νομό Λάρισας οι επαρχίες Λάρισας, Τυρνάβου, Αγιάς, Βόλου, Αλμυρού, Δομοκού και Φαρσάλων και από το Νομό Τρικάλων οι επαρχίες Τρικάλων, Καλαμπάκας και Καρδίτσας. Έμεινε εκτός προσάρτησης η επαρχία Ελασσόνας.

⁵ Προσαρτήθηκαν από την Ήπειρο προσαρτήθηκε ο νομός Άρτας με τις επαρχίες Άρτας και Τζουμέρκων.

διακανονιστεί με ιδιαίτερες διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο ενδιαφερόμενων κρατών⁶.

Το Συνέδριο, λοιπόν, του Βερολίνου ήταν ο προπομπός για τη «*Σύμβαση περί διαρρυθμίσεως των ελληνο-τουρκικών συνόρων*» η οποία «*συνομολογήθηκε*» στην Κωνσταντινούπολη την 20^η Ιουνίου έως 21^α Ιουλίου 1881⁷. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 της Σύμβασης «*η ελληνική κυβέρνηση θέλει αναγνωρίσει στις χώρες (επαρχίες) που παραχωρούνται (στην Ελλάδα) το της ιδιοκτησίας δικαίωμα επί των αγροκτηπίων, βοσκών, λειμώνων, νομών, δασών και κάθε είδους γαιών ή ακινήτων που κατέχονται από ιδιώτες ή κοινότητες, δυνάμει φερμανίων, χοτζετιών, ταπίων και άλλων τίτλων, ή δυνάμει των οθωμανικών νόμων*». Από τα παραπάνω συνάγονται τα εξής συμπεράσματα: α) ότι η αντισυμβαλλόμενη Ελληνική Κυβέρνηση υποχρεούταν για την αναγνώριση του δικαιώματος ιδιοκτησίας επί των γαιών που αναφέρθηκαν ειδικά και επί άλλων γαιών που δεν προσδιορίζονται, β) ότι οι γαίες αυτές έπρεπε να κατέχονται από ιδιώτες ή κοινότητες τη χρονική περίοδο συνομολόγησης της Σύμβασης και γ) ότι η κατοχή έπρεπε να ήταν σύννομη με την οθωμανική νομοθεσία, έστω και με ενδεικτική απαρίθμηση των τέως οθωμανικών ιδιοκτησιακών τίτλων⁸.

Ωστόσο, για την ορθή εφαρμογή του άρθρου 4 της Σύμβασης έπρεπε να ξεπεραστούν τα εξής προβλήματα: α) η διαφορά των

---

⁶ Γ.Π.Νάκου, Το νομικό καθεστώς των τέως δημόσιων οθωμανικών γαιών 1821-1912, Θεσσαλονίκη 1984, σελ. 218-219

⁷ Κατά τη γαλλική ορολογία «Convention relative a la rectification des frontières Greco-turques», επικυρώθηκε από το βασιλέα των Ελλήνων Γεώργιο Α' την 30^η Ιουνίου 1881, ενώ η ανταλλαγή επικυρώσεων πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη την 9^η Αυγούστου 1881. Η κύρωση της σύμβασης έγινε με το Νόμο ΑΖ' της 11^{ης} /13^{ης} Μαρτίου 1882 περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας Συμβάσεως Κωνσταντινουπόλεως ης 20^{ης} Ιουνίου/2ας Ιουλίου 1881 που αφορούσε στα νέα όρια μεταξύ των δύο κρατών. Το κείμενο δημοσιεύτηκε μόνο σε ελληνική απόδοση (ΕτΚ, φ.14/13-3-82, σελ.59 επ.). Η συζήτηση κατά την επικύρωσή της στη Βουλή δημοσιεύεται στην Εφημερίδα των συζητήσεων της Βουλής, περίοδος Θ', σύνοδος Α', 1882 σελ. 201 επ.

⁸ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ.223 επ.

δικαιικών ρυθμίσεων των δύο διαφορετικών νομοθεσιών (της οθωμανικής και της ελληνικής), β) το ερώτημα ποιο ήταν το εφαρμοστέο δίκαιο, το δίκαιο της γενέσεως του δικαιώματος ήτοι το Οθωμανικό ή το δίκαιο της εφαρμογής του ήτοι το ελληνικό, γ) οι εννοιολογικές δυσχέρειες εξαιτίας της συμπλέξεως της ισονομίας με την εισαγόμενη ελληνική νομοθεσία και τέλος, δ) η δυσαρμονία του Αστικού Νόμου του 1856 με τις ρυθμίσεις του άρθρου 4 της Σύμβασης.

Τα παραπάνω προβλήματα αποτέλεσαν εμπόδια στην ομαλή ένταξη και ρύθμιση των νομικών υποθέσεων των προσαρτώμενων επαρχιών κρίνοντας επιτακτική την εύρεση λύσης. Η λύση, αρχικά τουλάχιστον, διαμορφώθηκε νομολογιακά με την αρχή της αναγνωρίσεως της προηγούμενης οθωμανικής νομοθεσίας σαν «προγενέστερη ημεδαπή»⁹ και, έτσι, επιτεύχθηκε η συνέχεια στα ελληνικά δικαστήρια, υπό την προϋπόθεση να μην παραγνωριζόταν ότι θα έπρεπε να λαβαίνονταν υπόψη και τα «κεκτημένα» κατά τον χρόνο της προσάρτησης ιδιωτικά δικαιώματα γιατί αλλιώς θα δινόταν αναδρομική ισχύς στις ρυθμίσεις που εισήχθησαν μετά την προσάρτηση και τέτοια δικαιοδοσία δεν υπήρχε, αφού κατά το άρθρο 2 του «Αστικού Νόμου» *ο νόμος ορίζει για το μέλλον μόνο και δεν έχει αναδρομική δύναμη*¹⁰. Επομένως, για να καμφθεί η δυσαρμονία μεταξύ της συμβάσεως του 1881 και του «Αστικού Νόμου» του 1856 το οθωμανικό δίκαιο περί γαιών κατέστη εσωτερικό ελληνικό δίκαιο¹¹.

Γ) Τα αποτελέσματα της εφαρμογής της Σύμβασης του 1881 στην πράξη.

---

⁹ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 255 επ.

¹⁰ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 243-252.

¹¹ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 255-256.

Όπως φαίνεται από το εννοιολογικό περιεχόμενο του άρθρου 4 της Σύμβασης του 1881, κύριος στόχος ήταν η διασφάλιση των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων των Οθωμανών οι οποίοι εκποιούσαν τις ιδιοκτησίες τους με συμβολαιογραφικές πράξεις οι οποίες έπασχαν από νομιμοποιητικά στοιχεία και με τον τρόπο αυτό επιτεύχθηκε η μεταβίβαση επισφαλών ιδιοκτησιών, οι οποίοι κινδύνευαν να χαθούν¹².

Η εφαρμογή της Σύμβασης μετά το 1881 θα ήταν ομαλή στις περιπτώσεις έλλειψης αμφισβητήσεων ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα κυριότερα προβλήματα παρουσιάστηκαν στα πωλητήρια συμβόλαια¹³ της εποχής κυρίως λόγω της αναγωγής των νομιμοποιητικών βάσεων στο οθωμανικό δίκαιο, με αίτια κτήσης άλλοτε την κληρονομική διαδοχή χωρίς αποδεικτικά στοιχεία και άλλοτε την κτήση τίτλων όπως ταπία (tapu) ή χοτζέτια (huccet), ενώ ο τύπος των συμβολαίων κρινόταν κατά το εισαγόμενο ελληνικό¹⁴.

Τέλος, για να έχουμε γενικότερη εικόνα των δασών και δασικών εκτάσεων της Θεσσαλίας, με το υπ' αριθμ. 512 φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως του 1883 προσδιορίστηκαν ποια δάση της θα περιέλθουν στο Ελληνικό Κράτος. Εξ αντιδιαστολής, όσα δεν αναφέρονται στο φύλλο αυτό θεωρούνται ότι διατηρούν τον ιδιωτικό

---

¹² Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 450-453.

¹³ Έχει γίνει έρευνα στα αρχεία μεγάλων συμβολαιογράφων της εποχής του Ειρηνοδικείου Λάρισας (Ιωαννίδη, Σκαμβούγερα κ.α.) στα συμβόλαια των οποίων, σε σύγκριση με τα σημερινά εκτενή συμβόλαια: οι μουσουλμάνοι συμβαλλόμενοι χρησιμοποιούσαν διερμηνείς, δεν υπήρχε πλήρης περιγραφή του ακινήτου ενώ πολλές φορές έλειπε και η περιγραφή των συνόρων και γενικά, η έκταση του κειμένου του συμβολαιογραφικού εγγράφου δεν ήταν μεγάλη (συνήθως δύο ή τρεις σελίδες με εξαίρεση τη μεταβίβαση μεγάλων τσιφλικιών) δεδομένου ότι προσαρτώμενα έγγραφα δεν υπήρχαν σχεδόν καθόλου. Όπως καταλαβαίνουμε, ελλείπει όλων αυτών των στοιχείων τα συμβόλαια αποτελούσαν επισφαλείς τίτλους ιδιοκτησίας.

¹⁴ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 367-368.

τους χαρακτήρα. Αξιίζει να παραθέσουμε τα δάση της Θεσσαλίας τα οποία περιήλθαν στο Ελληνικό Δημόσιο:

α) Από το Δήμο Αγίας Λάρισας:

Το δάσος της Καρύτσας και Τσαγγεζι τουρκικών στρεμμάτων 80.000, το δάσος Σιπαϊδών τουρκικών στρεμμάτων 91.000, το δάσος παρά του χωριού Σιλίτσανη τουρκικών στρεμμάτων 10.000, το δάσος παρά του χωριού Ισκήτ τουρκικών στρεμμάτων 9.000, το δάσος παρά του χωριού Κεστανέ (Σκληθρου) τουρκικών στρεμμάτων 12.000, το δάσος παρά των χωριών Βουλγαρινά και Μοναστήριον τουρκικών στρεμμάτων 22.000, το δάσος παρά του χωριού Κοκοράβαν τουρκικών στρεμμάτων 3.000, το δάσος παρά του χωριού Τουρναλή τουρκικών στρεμμάτων 5.000,

β) Από τα δάση του Καζά Τρικάλων:

Το δάσος επάνω Περλιάγκο τουρκικών στρεμμάτων 6.600, το δάσος κάτω Περλιάγκο τουρκικών στρεμμάτων 7.000, το δάσος Μπελτίτσα τουρκικών στρεμμάτων 5.000, το δάσος Κρανειά τουρκικών στρεμμάτων 16.000, το δάσος Καστανιά τουρκικών στρεμμάτων 5.000, το δάσος Δουλάνα τουρκικών στρεμμάτων 6.000, το δάσος Δραγοβίτσι τουρκικών στρεμμάτων 8.000, το δάσος Λεπενίτσα τουρκικών στρεμμάτων 18.000, το δάσος Χαλίκι τουρκικών στρεμμάτων 10.000, το δάσος Σκληνιάσα τουρκικών στρεμμάτων 5.000, το δάσος Τζμόλα τουρκικών στρεμμάτων 3.000, το δάσος Όστροβον τουρκικών στρεμμάτων 8.000, το δάσος Κακοπλεύρι τουρκικών στρεμμάτων 12.000, το δάσος Καρβουνολεπενίτσα τουρκικών στρεμμάτων 9.000, το δάσος Δράμιον τουρκικών στρεμμάτων 7.000, το δάσος Μπουράσα τουρκικών στρεμμάτων 5.000, το δάσος Τέρνα τουρκικών στρεμμάτων 18.000, το δάσος Λάντζου τουρκικών στρεμμάτων 2.000, το δάσος Καλόγηρον τουρκικών στρεμμάτων 6.000, το δάσος Ζιόλι τουρκικών στρεμμάτων 3.000, το δάσος Κούτσαινα τουρκικών στρεμμάτων 12.000, το δάσος

Βερτενίκων τουρκικών στρεμμάτων 10.000, το δάσος Περτούλι τουρκικών στρεμμάτων 15.000, το δάσος Πύρρα τουρκικών στρεμμάτων 8.000, το δάσος Δέρι τουρκικών στρεμμάτων 10.000, το δάσος Καμεί τουρκικών στρεμμάτων 6.000, το δάσος Τεφλοσέλι τουρκικών στρεμμάτων 2.000, το δάσος Γαρδίκι τουρκικών στρεμμάτων 5.000, το δάσος Μουτσάρα τουρκικών στρεμμάτων 3.000, το δάσος Πακτούρι τουρκικών στρεμμάτων 4.000, το δάσος Μπουφούρι τουρκικών στρεμμάτων 3.000, το δάσος Δοβρόι τουρκικών στρεμμάτων 2.000, το δάσος Βαλκάνι τουρκικών στρεμμάτων 5.000, το δάσος Βιτσιόστα τουρκικών στρεμμάτων 2.000.

Για τις υπόλοιπες περιοχές της Θεσσαλίας είτε δεν υπήρχαν δάση καθώς, όπως είναι γνωστό, το μεγαλύτερο μέρος της καλύπτεται από τον Θεσσαλικό κάμπο είτε αποτελούσαν ιδιωτικά δάση.

2. Νομοθεσία περί Δασών:

A) Γενική εισαγωγή.

Σύμφωνα με έναν σύντομο ορισμό, μπορούμε να πούμε ότι Δάσος ή Δασική έκταση αποτελούν οι εκτάσεις οι οποίες είναι καλυμμένες από ξυλώδη¹⁵ ή θαμνώδη ή άλλου είδους βλάστηση οποιασδήποτε διάστασης εντός των οποίων αναπτύσσονται και άλλοι φυτικοί ή ζωικοί οργανισμοί. Οποσδήποτε, το νομικό πλαίσιο της ρύθμισης των Δασών και Δασικών εκτάσεων δεν είναι το ίδιο με το νομικό καθεστώς των «αστικών» και «αγροτικών» κτημάτων. Ενδεικτικά, μπορούμε να αναφέρουμε μερικές διαφορές στα εμπράγματα δικαιώματα επί των αστικών ακινήτων και επί των δασικών εκτάσεων¹⁶: α. στα αστικά ακίνητα δεν υφίστανται τεκμήρια υπέρ του δημοσίου όπως συμβαίνει με τα Δάση. Τα δάση θεωρούνται ιδιοκτησία του Κράτους μέχρι αποδείξεως του εναντίου. β. τα αστικά ακίνητα μεταβιβάζονται χωρίς την κρατική παρέμβαση και χωρίς τη διαδικασία που προβλέπει ο νόμος για τα Δάση. γ. η αναγνώριση της κυριότητας επί των αστικών ακινήτων γίνεται εφόσον το εμπράγματο αυτό δικαίωμα έχει αποκτηθεί είτε κατά την διαδικασία του άρθρου 1033 του Αστικού Κώδικα, δηλαδή με παράγωγο τρόπο είτε έκτακτη ή τακτική χρησικτησία κατά τα άρθρα 1041 και 1045 του Αστικού Κώδικα δηλαδή με πρωτότυπο τρόπο.

Ωστόσο, για να αναγνωριστεί μία δασική έκταση ως ιδιωτική, ο δασοκτήμονας πρέπει τους τίτλους ιδιοκτησίας του, οι οποίοι πάντα είναι ιδιωτικοί, να καταθέσει στο αρμόδιο Υπουργείο και, ο Υπουργός, μετά από γνωμοδότηση του Συμβουλίου Ιδιοκτησίας

---

¹⁵ Ξυλώδη μπορούμε να χαρακτηρίσουμε τη βλάστηση η οποία αποτελείται από ένα οργανικό σύνολο άγριων φυτών με ξυλώδη κορμό πάνω στην αναγκαία επιφάνεια του εδάφους(Ελευθεροτυπία 09-10-2003, «Τι ορίζεται ως Δάσος»).

¹⁶ Κερίδη Κώστα, ό.π., σελ. 16-17.

Δασών αποφαινεται για τον ιδιωτικό ή δημόσιο χαρακτήρα της αμφοβητούμενης έκτασης. Παράλληλα, ο ενδιαφερόμενος καταθέτει ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων αναγνωριστική ή διεκδικητική αγωγή για να επέλθει η αναγνώριση της επίδικης έκτασης ως ιδιωτικής.

Με την προσάρτηση της Θεσσαλίας το 1881, και πιο πριν ακόμη με την απελευθέρωση από το Τουρκικό ζυγό το 1821, το υπό ίδρυση ελληνικό κράτος ενδιαφέρθηκε για την ομαλή «εκκαθάριση» του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των δασικών εκτάσεων και στράφηκε στην εκμετάλλευσή τους. Τα ακίνητα αυτά που περιήλθαν στο ελληνικό κράτος ονομάστηκαν «εθνικά κτήματα»¹⁷ και αφορούσαν αμπέλους, βοσκότοπους, ελαιώνες, δάση κ.τ.λ.

Β) Προϊούσασα Νομοθεσία επί Οθωμανών.

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας επί των ελληνικών γαιών και συγκεκριμένα επί των δασικών εκτάσεων είχαν ισχύ και εφαρμογή ο Οθωμανικός Νόμος περί γαιών, μία κατηγορία των οποίων ήταν και τα δάση. Οι νόμοι αυτοί επιγραμματικά είναι οι εξής¹⁸: α. ο Οθωμανικός Νόμος περί Γαιών της 7 Ραμαζάν 1274, β. ο Οθωμανικός Νόμος περί Δασών της Σεβάλ 1286, γ. οι οδηγίες της 23 Μουχαρέμ 1293, δ. ο Οθωμανικός Νόμος περί Ταπίων της 8 Δζεμαζήλ – Αχίρ 1275 και ε. ο Οθωμανικός Αστικός Κώδικας της 8 Σιλιχιτζέ 1285.

α. Ο Οθωμανικός Νόμος περί Γαιών.

Πρόκειται για τον σημαντικότερο Νόμο κωδικοποίησης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των γαιών και δεν είναι τυχαίο το

---

¹⁷ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 20.

¹⁸ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 17-18.

γεγονός ότι ακόμη και σήμερα γίνεται αναφορά σ' αυτόν. Στο άρθρο 1 του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών¹⁹ της 7 Ραμαζάν 1274 οι γαίες διαιρούνται σε πέντε κατηγορίες: σε γαίες καθαρής ιδιοκτησίας²⁰, σε δημόσιες γαίες ²¹ , σε γαίες αφιερωμένες ²² , σε γαίες εγκαταλελειμμένες²³ και σε γαίες νεκρές²⁴. Εκτός από τις εδώ απαριθμημένες γαίες μπορούμε να προσθέσουμε άλλα δύο είδη όπως οι μοναστηριακές και οι δημόσιες κρατικές γαίες²⁵. Το παραπάνω συμπέρασμα συνάγεται για τις πρώτες από το άρθρο 122 του οθΝπΓαιών όπου γίνεται μνεία των γαιών αυτών με έμμεση ένταξή τους στις αφιερωμένες γαίες και οι δεύτερες με την καθιέρωσή τους από τον οθΝπΔασών της 11 Σεβάλ 1286, όπως παρακάτω θα αναφέρουμε.

Στο άρθρο 2 του παραπάνω νόμου ²⁶ καθορίζονται οι *γαίες καθαρής ιδιοκτησίας* οι οποίες μεταβιβάζονται κατά κυριότητα και στην περίπτωση που αποβιώσει ο κύριος άκληρος περιέρχονται στο Δημόσιο και καθίστανται με τον τρόπο αυτό δημόσιες. Οι γαίες αυτές είναι τεσσάρων ειδών, όπως ειδικότερα αναφέρει το παραπάνω άρθρο, και στην ουσία αφορούν τμήματα δημοσίων γαιών που έγιναν ιδιόκτητες, από τις δεκατιζόμενες, τις φορολογούμενες. Η πλήρης κυριότητα των γαιών αυτών ανήκει στον ιδιοκτήτη τους²⁷.

Στα άρθρα 1,3, 8-90, 103, 106-107, 113-121,123, 129, 132 του Νόμου αυτού προσδιορίζονται οι *δημόσιες γαίες* υποκατηγορία των

---

¹⁹ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Β', επιμέλεια Δημήτρη Νικολαΐδη, Κωνσταντινούπολη 1890, σελ. 1005 επ.

²⁰ « *εις γαίας καθαρής ιδιοκτησίας (μεμλουκέ), δηλαδή εις μέρη εξουσιαζόμενα διά κυριότητος (μουλκιγέτ)*», πρόκειται για γαίες ολοκληρωτικής κυριότητας.

²¹ «*εις γαίας δημοσίας (εμριγέ)*»

²² «*εις γαίας αφιερωμένας (μεβκουφέ)*», πρόκειται για τις γνωστές βακουφικές γαίες.

²³ « *εις γαίας εγκαταλελειμμένας (μετρουκέ)*»

²⁴ « *εις γαίας νεκράς (μεβάτ)*»

²⁵ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 73 επ.

²⁶ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Β', ό.π., σελ. 1005-1006 - Καλλικλή Α.Ζ., Το Οθωμανικό Δίκαιο εν Ελλάδι, Αθήνα 1931, σελ. 22 επ.

²⁷ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 74.

οποίων ήταν και τα δάση μέχρι την κωδικοποίησή από τον οθωμανικό Νόμο περί Δασών²⁸. Στο άρθρο 3 του οθΝΠΓαιών²⁹ καθορίζονται οι δημόσιες γαίες³⁰ ήτοι: *«οι αγροί, οι ελαιώνες, οι χειμερινές και οι θερινές βοσκές, τα δάση και οι παρόμοιοι προς αυτούς τόποι, των οποίων η κυριότητα ανήκει στο Δημόσιο και παραχωρείται η «εξουσίαση» αυτών... αφού εφοδιάζονταν οι δικαιούχοι... με ταπί που έφερε το Σουλτανικό Τουγρά³¹»*. Οι γαίες αυτές ανήκαν κατά κυριότητα στο οθωμανικό δημόσιο το οποίο αφού παρακρατούσε την ψλή κυριότητα, παραχωρούσε το δικαίωμα της *εξουσίασεως*³² (hakk-i tassaruf) στους πολίτες που ενδιαφέρονταν προς εκμετάλλευση³³. Οι ιδιώτες δεν αποκτούσαν, δηλαδή, δικαιώματα πλήρους ιδιοκτησίας (mulk) αλλά περιορισμένης.

Σύμφωνα με το Οθωμανικό Δίκαιο, το δικαίωμα της *εξουσίασης* αποτελούσε το δικαίωμα της νόμιμης και διαρκούς χρήσεως των γαιών αυτών το οποίο μπορούσε να κληρονομηθεί και να μεταβιβαστεί³⁴ ενώ διέφερε από τη δουλεία χρήσεως (usus) του Βυζαντινορωμαϊκού Δικαίου καθώς αυτή προσidiaζε μόνο στην κάρπωση αλλά και από τη νομή καθώς αυτή αποτελούσε υλική κατοχή με διανοία κυρίου ή για την οιονεί νομή με διανοία δικαιούχου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η φύση της εξουσίασης υπερέβαινε κατά πολύ την απλή άσκηση φυσικής κατοχής και ότι προσidiaζε σε δικαίωμα ουσιαστικής ιδιοκτησίας.

Σκόπιο κρίνεται στο σημείο αυτό η συσχέτιση του παραπάνω άρθρου με το άρθρο 4 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης για την

---

²⁸ Βλ. παραπάνω στο διαχωρισμό των γαιών.

²⁹ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Β', ό.π., σελ. 1006-1007.

³⁰ Ουσιαστικά πρόκειται για δημόσιες γαίες υπό στενή εννοία ενώ υπό ευρεία εννοία αποτελούν οι αφιερωμένες(βακουφικές) που θα αναλυθούν στη συνέχεια.

³¹ Σουλτανικό μονόγραμμα.

³² Για καλλιέργεια, για εκμίσθωση, χρησιδάνειο κ.λ.π.

³³ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 261.

³⁴ Η καλλιέργεια ήταν υποχρέωση του δικαιούχου και σε περίπτωση αποχής από αυτή επί μία τριετία μετέπιπταν στην κατηγορία των διαθέσιμων με ταπί γαιών.

προσάρτηση των Νέων Χωρών καθώς στο περιεχόμενό τους περιλαμβάνουν εξειδικευμένα τα ίδια «είδη» γαιών. Οπότε βλέπουμε ότι οι γαίες επί των οποίων τα δικαιώματα προσπάθησε η Σύμβαση να προστατέψει αποτελούν τις δημόσιες γαίες που περιγράφονται στον προγενέστερο Οθωμανικό Νόμο περί Γαιών. Γιατί, όμως, στην Σύμβαση αποφεύγεται ο χαρακτηρισμός τους ως δημόσιες, δεδομένου ότι η ακίνητη περιουσία του Οθωμανικού Δημοσίου θα περιερχόταν στο Ελληνικό;

Στο άρθρο 4 του οθΝπΓαιών³⁵ προσδιορίζονται *οι αφιερωμένες (βακουφικές) γαίες* οι οποίες αποτελούνταν από αυτές που αφιερώνονταν για κοινωφελείς σκοπούς με τις διατάξεις και όρους του αφιερωτή αλλά και από τις δημόσιες γαίες των οποίων οι ωφέλειες και οι καρποί και μόνο αυτοί παραχωρούνταν για κοινή ωφέλεια³⁶.

Επίσης, στις *εγκαταλελειμμένες γαίες* ανήκαν όσες για κοινόχρηστους σκοπούς παραχωρήθηκαν σε κοινή χρήση (άρθρο 5 οθΝπΓαιών³⁷) αλλά και οι καθορισμένες για τους κατοίκους μιας περιοχής (άρθρα 91, 93 οθΝπΓαιών)³⁸. Πρόκειται για τις πλατείες, τους δημόσιους δρόμους (άρθρο 94 οθΝπΓαιών), τα προιόντα δασών (άρθρα 91-92 οθΝπΓαιών) κ.λ.π. Οι γαίες αυτές δεν εξουσιάζονταν ποτέ από ιδιώτες αλλά αφήνονταν πάντα σε κοινή χρήση. Οι *νεκρές γαίες* δεν κατέχονται από κανένα και ούτε αφέθηκαν σε κοινή χρήση των πολιτών (άρθρο 6 οθΝπΓαιών³⁹). Στην κατηγορία αυτή ανήκαν οι χέρσες, έρημες, ορεινές και δασώδεις εκτάσεις που η φύση τους δεν υπάγεται σε καμία από τις λοιπές κατηγορίες γαιών. Ωστόσο, αν οι γαίες αυτές εκχερσώνονταν υπάγονταν στην

---

³⁵ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Β', ό.π., σελ. 1007-1008.

³⁶ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 76.

³⁷ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Β', ό.π., σελ. 1008.

³⁸ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 78.

³⁹ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Β', ό.π., σελ. 1008-1009.

κατηγορία των δημοσίων και μπορούσε να τις εξουσιάζει ο εκχερσωτής με την παρακράτηση της ψιλής κυριότητας από το δημόσιο.

Ιδιαίτερη κατηγορία, όπως αναφέραμε, αποτελούν οι *Μοναστηριακές γαίες* οι οποίες συνήθως ήταν προσαρτημένες στις Μονές είτε με την ιδιότητα της απαλλοτριωτής ιδιοκτησίας τους που δεν εξουσιάζονται με ταπί είτε με την ιδιότητα των δημοσίων γαιών οι οποίες εξουσιάζονταν με ταπί. Η πρώτη υποδιαίρεση αφορά όσες γαίες ανήκαν στις Μονές ανέκαθεν σαν αφιερωμένες και υπάγονταν στην απόλυτη και πλήρη κυριότητά τους (άρθρο 122 παρ. 1 οθΝπΓαιών). Η δεύτερη υποδιαίρεση αναφέρονταν στις κοινές δημόσιες γαίες οι οποίες περιήλθαν στους μοναχούς μεταγενέστερα (άρθρο 122 παρ 2 οθΝπΓαιών).

Τέλος, οι δημόσιες κρατικές γαίες στις οποίες ανήκαν τα δάση τα οποία ανήκαν στην άμεση διοίκηση του Οθωμανικού Κράτους στα οποία αυτό ασκούσε πραγματικά δικαιώματα ιδιοκτήτη. Σε αντιδιαστολή με τις λοιπές δημόσιες γαίες, στις οποίες το Κράτος κρατούσε την ψιλή κυριότητα ενώ παραχωρούσε την εξουσίασή τους σε ιδιώτες, στις δημόσιες κρατικές γαίες το δημόσιο ασκούσε δικαιώματα άμεσης κυριότητας πάνω σ' αυτές.⁴⁰ Η τυπική αναγνώριση της ιδιαίτερης αυτής κατηγορίας δασικών εκτάσεων επιτεύχθηκε με το Νόμο περί Δασών (Orman nizamnamesi) και αφορούν την πρώτη κατηγορία δασών του άρθρου 1 του παραπάνω Νόμου που θα αναπτυχθεί στη συνέχεια.

Πριν ολοκληρώσουμε τη συνοπτική αυτή αναφορά στον Οθωμανικό Νόμο περί Γαιών πρέπει να αναφέρουμε το ιδιαίτερης σημασίας άρθρο 78 το οποίο κάνει ένα σημαντικό διαχωρισμό τον οποίο επικαλείται η Ελληνική Νομολογία ακόμη και σήμερα.

---

⁴⁰ Νάκου Γ.Π., ό.π., σελ. 84 επ.

Σύμφωνα με αυτό, *εάν τις εξουσιάσει και καλλιεργήσει επί δέκα έτη άνευ αμφιοβητήσεως δημοσίας και αφιερωμένας γαίας, αποκτά δικαίωμα εγκαταστάσεως, αι δε γαίαι αύται δεν θεωρούνται αδέσποτοι είτε ο εξουσιάζων κατέχει έγκυρον έγγραφον είτε μη, δέον δε να τω δοθή εκ νέου δωρεάν έγγραφον ταπίου. Εάν όμως ούτος ομολογήση ότι καίπερ αδεσπότους, αδίκως κατέλαβεν αυτάς, μη λαμβανομένης υπ' όψειτης παραγραφής, αι γαίαι αύται προσφέρονται αυτώ έναντι αντιτίμου ταπίου, εάν δεν δεχθή, παραχωρούνται διά πλειοδοσίας.* Το άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με τα άρθρα 8,9,24,30,61 και 71 του οθΝπΓαιών, δεν έχει ισχύ επί δασών και βοσκοτόπων καθώς αυτά εξουσιάζονται μόνο με ταπί⁴¹. Έτσι, η κτήση δικαιώματος εξουσιάσεως με δεκαετή κατοχή και καλλιέργεια αφορά μόνο τις καλλιεργήσιμες γαίες χωρίς να απαιτείται η έκδοση ταπίου.

Την κτήση αυτή αναγνώρισε το υπ' αριθμ. 2468 διάταγμα προσωρινής κυβέρνησης Θεσσαλονίκης, το οποίο κυρώθηκε με το Ν. 1072/1917 και ο Ν. 2052/1920 εφόσον η δεκαετία συμπληρώνεται μέχρι την 20^η Μαρτίου 1917⁴². Με τους νέους ελληνικούς νόμους, οι οποίοι προσπάθησαν να εξασφαλίσουν τη δικαιοκή συνέχεια με την μετάβαση από την οθωμανική έννομη τάξη στην ελληνική, σε όσους είχαν το δικαίωμα εξουσιάσεως παραχωρήθηκε κατά τα 4/5 εξ αδιαιρέτου το δικαίωμα κυριότητας που ανήκε εξ ολοκλήρου στο Δημόσιο και από την 20^η Μαΐου 1917 αυτοδικαίως αποκτήθηκε το δικαίωμα αυτό και στη συνέχεια με το Δ/γμα της 11/12-11-1929, που εκδόθηκε μετά από εξουσιοδότηση του άρθρου 2 του Ν. 4226/1929, παραχωρήθηκε σε αυτούς και το δικαίωμα κυριότητας για το

---

⁴¹ Γ.Β.Καραγιάννη, Νομικά προβλήματα από τη Δασική Νομοθεσία, ΝοΒ 26/1978, σελ. 1135.

⁴² Η νέα Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ.24-26.

υπόλοιπο 1/4 και κατέστησαν, έτσι καθολοκληρίαν κύριοι επί των καλλιεργήσιμων και μόνο επί αυτών γαιών που εξουσίαζαν⁴³.

Ανακεφαλαιώνοντας, όλες οι παραπάνω δημόσιες γαίες ανήκαν στο Δημόσιο και στους πολίτες παραχωρούταν η χρήση τους με ταπία⁴⁴, τίτλους εξουσίασης από την Πολιτεία.

β. Ο Οθωμανικός Νόμος περί Λασών της Σεβάλ 1286

Μετά τη θέσπιση του οθωμανικού Νόμου Περί Γαιών έχουμε ένα πιο εξειδικευμένο νομοθέτημα όσον αφορά τη δασική ιδιοκτησία. Ωστόσο, ο Νόμος⁴⁵ αυτός εφαρμόζεται και κρίνεται πάντα με τον προγενέστερο Νόμο περί Γαιών.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Τίτλου Α' του παραπάνω Νόμου τα δάση διακρίνονταν σε τέσσερις κατηγορίες, ήτοι: α. Τα δάση τα ανήκοντα *απ' ευθείας* από την Κυβέρνηση⁴⁶. β. Τα δάση τα προσαρτώμενα στα βακούφια⁴⁷. γ. Τα δάση τα ανήκοντα στις κομποπόλεις⁴⁸. δ. Τα δάση τα ανήκοντα στους ιδιώτες⁴⁹. Στο νομοθέτημα αυτό περιέχονται διατάξεις οι οποίες αφορούν μόνο τα δημόσια δάση. Για τα ιδιωτικά δάση εφαρμογή έχει ο οθωμανικός Νόμος περί Γαιών.

Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία δασών, δηλαδή αυτή των δημοσίων, αυτά καθορίζονται στα άρθρα 2-18 του οθΝΠΔασών⁵⁰ αναφέροντας πότε επιτρέπεται η εκκοπή της ξυλείας, η εξαγωγή των

---

⁴³ Α.Π. 523/2000, Ελλ. Δ/νη 2000 (1311).

⁴⁴ Τα ταπία εκδίδονταν από το Οθωμανικό κτηματολόγιο με προπληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού στο Δημόσιο. Στο επάνω μέρος του έφερε τον Σουλτανικό Τουγρά, βλέπε περισσότερα κατωτέρω.

⁴⁵ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Δ', επιμέλεια Δημήτρη Νικολαΐδη, Κωνσταντινούπολη 1891, σελ. 3406 επ.

⁴⁶ *την των απ' ευθείας ανηκόντων τη κυβερνήσει*

⁴⁷ *την των προσηρητημένων τοις βακουφίοις*

⁴⁸ *την των λεγομένων παλταλικίων και ανηκόντων ταις κομποπόλεσι και χωρίοις*

⁴⁹ *την των λεγομένων κορού και εις ιδιώτας ανηκόντων*

⁵⁰ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Δ', ό.π., σελ. 3406-3409.

καρπών και προϊόντων αυτών και για ποιους από τους πολίτες. Η δεύτερη κατηγορία η οποία αφορά τα βακουφικά δάση αναφέρεται στα άρθρα 19-20 του οθΝπΔασών⁵¹ παραπέμπει στο άρθρο 4 του οθΝπΓαιών και αναφέρει την αναλογική ισχύ του νόμου και για τα δάση. Η τρίτη κατηγορία, τα λεγόμενα baltalik, προσδιορίζεται στα άρθρα 21-26 του οθΝπΔασών⁵² και αφορά τα δάση κωμοπόλεων ή χωριών και ο προορισμός τους είναι αποκλειστικά η εξυπηρέτηση των αναγκών και η εκμετάλλευση των καρπών τους από τους κατοίκους αυτών. Οι εκτάσεις αυτές δεν επιτρέπεται να εξουσιάζονται από ιδιώτες αλλά να παραμένουν για πάντα κοινής ωφέλειας για τους κατοίκους των κωμοπόλεων ή χωριών στα οποία ανήκουν. Τέλος, η τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει τα «ιδιωτικά» δάση για τα οποία λόγος έγινε ανωτέρω.

Στον Τίτλο Β' αναφέρεται η διαδικασία⁵³ (άρθρα 27-32 οθΝπΔασών) και οι ποινές⁵⁴ (άρθρα 33-52 οθΝπΔασών) για εγκλήματα σε βάρος των δημοσίων δασών.

γ. Οι οδηγίες της 23 Μουχαρέμ 1293

Τα άρθρα 2 και 3 των παραπάνω οδηγιών⁵⁵ λειτουργούν σε συνδυασμό με τον παραπάνω οθωμανικό Νόμο περί γαιών της 7 Ραμαζάν 1274 και αφορούν την εξέλεγχξη των τίτλων των δασών. Πρόκειται για ειδική διαδικασία ελέγχου των ιδιοκτησιακών τίτλων των δασών⁵⁶. Συγκεκριμένα, για την χορήγηση ταπιών ειδικά για τα δάση προβλέπουν το άρθρο 30 του οθΝπΓαιών το οποίο μαζί με τις παραπάνω οδηγίες και το άρθρο 2 των διασαφητικών διατάξεων της

---

⁵¹ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Δ', ό.π., σελ. 3409-3410.

⁵² Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Δ', ό.π., σελ. 3410-3411.

⁵³ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Δ', ό.π., σελ. 3411-3412.

⁵⁴ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Δ', ό.π., σελ. 3412-3416.

⁵⁵ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Δ', ό.π., σελ. 3472 επ.

⁵⁶ Καλλικλή Α.Ζ., ό.π., σελ. 90 επ.

15 Σαπάν 1276 περί εγγραφών ταπίου⁵⁷. Εξαιρέση από τα παραπάνω υφίσταται για τις γαίες και τα δάση που ήταν εγκαταλελειμμένα (μετρουκέ)⁵⁸. Για τις εκτάσεις αυτές που είχαν αφεθεί από την πολιτεία για κοινή χρήση των κατοίκων χωριού ή κωμόπολης δεν εκδίδονται ταπιά αλλά καταχωρούνταν στα Βιβλία του Κτηματολογίου τα Σουλτανικά φερμάνια (Διατάγματα) με τα οποία παραχωρούνταν στην κοινή χρήση η γη⁵⁹.

δ. Ο Οθωμανικός Νόμος περί Ταπίων της 8 Δζεμαζήλ – Αχίρ 1275

Στο άρθρο 3 του παραπάνω Νόμου⁶⁰ αναφέρονται τα απαραίτητα στοιχεία του ταπίού στο οποίο πρέπει να υπάρχει η σφραγίδα του Σουλτάνου, το ποσό της «εκποίησης», την υποδιοίκηση στην οποία ανήκει η γαία, η θέση, τα όρια και η έκταση αυτής. Καταβάλλεται το τέλος της παραχώρησης και φυλάσσεται στο αρμόδιο τοπικό συμβούλιο.

Το παραπάνω άρθρο είναι άκυρο όταν έρχεται σε αντίθεση με τα άρθρα 2 και 3 των οδηγιών της 7 Σαπάν 1276. Σύμφωνα με τις τελευταίες, όταν πρέπει να γίνει κάποια σημείωση αυτή δεν καταχωρείται στο περιθώριο του ήδη εκδοθέντος ταπίού αλλά εκδίδεται νέος τίτλος⁶¹.

Πρέπει να διευκρινιστεί εδώ ότι ο Νόμος περί Ταπίων πρέπει να ερμηνεύεται πάντοτε με τις οδηγίες της 7 Σαπάν 1276 περί εγγραφών ταπίου και των διασαφηνιστικών διατάξεων αυτών της 15 Σαπάν 1976⁶².

Γ) Ελληνική νομοθεσία

---

⁵⁷ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Β', ό.π., σελ. 1088 επ.

⁵⁸ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 19-20.

⁵⁹ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 20.

⁶⁰ Οθωμανικοί Κώδικες, Τόμος Β', ό.π., σελ. 1075 επ.

⁶¹ Οθωμανικοί Κώδικες, τόμος Β, ό.π., σελ. 1088-1089.

⁶² Οθωμανικοί Κώδικες, τόμος Β, ό.π., σελ. 1094 επ.

(i) Γενική Εισαγωγή

Με την Επανάσταση του 1821, το νεοσύστατο ελληνικό κράτος εξέδωσε νομοθετήματα που προορίζονταν για τη ρύθμιση των περι ιδιοκτησίας θεμάτων γενικώς και κυρίως των εκτάσεων εκείνων οι οποίες είχαν ιδιαίζουσα σημασία για τα συμφέροντα του Κράτους. Τέτοιου είδους εκτάσεις ήταν και τα Δάση. Πολλά από τα νομοθετήματα αυτά έχουν ισχύ ακόμη και σήμερα και αποτελούν τη Δασική Νομοθεσία της χώρας.

Αυτά τα νομοθετήματα είναι: α. ο Νόμος περί ιδιωτικών δασών του 1836, β. ο Νόμος της 21-6/3-7-1837 περί διακρίσεως κτημάτων, γ. ο Νόμος ΑΕΝ της 14/21 Ιανουαρίου 1888 περί διακρίσεως και οροθεσίας των δασών, δ. ο ισχύον Δασικός Κώδικας του Νομοθετικού Διατάγματος 86/1969 (ΦΕΚ Α'7/18.1.1969), όπως συμπληρώθηκε με το Νόμο 998/1979.

α. ο Νόμος περί ιδιωτικών δασών της 17/11/1836

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του παραπάνω Νόμου⁶³ ιδιωτικά δάση θεωρούνται μόνο εκείνα όσα δι' εγγράφων, εκδεδόμενων κατά τους νομίμους τύπους από τας αρμοδίας Τουρκικής Αρχάς, αποδειχθώσιν, ότι υπήρχον και πριν της αρχής του υπέρ ανεξαρτησίας αγώνος, ιδιοκτησίαι πλήρεις ιδιωτών. Προσέτι ως δάση ιδιωτικά θέλουν αναμφισβητήτως και τα κείμενα εις όσα ιδιωτικά χωρία (Τζεφλίκια) δεν αναφέρουν μεν τα νόμιμα έγγραφα ονομαστί, τα εμπεριεχόμενα εις αυτά δάση, προϋποτιθεμένου, ότι κείνται αληθώς εντός των ακριβώς αποδειχθέντων ορίων του αρμοδίου ιδιωτικού κτήματος

---

⁶³ Γιαννακούρου Παν. Ε. - Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν, Η νέα δασική νομοθεσία μετά διαταγμάτων και νομολογίας, Αθήνα 1970, σελ. 326 επ.

(Τζεφλικίου), επομένως σχηματίζουν αναγκαίον και φυσικόν ουσιαστικόν μέρος αυτού. Αν δε εκ περιστάσεως τα έγγραφα ταύτα εχάθησαν από την αρχήν του υπέρ ανεξαρτησίας πολέμου, τότε συγχωρούνται όλα τα προς απόδειξιν ένδικα μέσα, όσα χορηγεί ο νόμος.

Το άρθρο 3 αναφέρει « εντός ενός έτους από την ημέραν της δημοσιεύσεως του παρόντος νόμου οφείλουν οι ιδιοκτήται των υπό τα άρθρα 1 και 2 δασών να παρουσιάσωσιν εις την Ημετέραν επί των Οικονομικών Γραμματειών, ή απ' ευθείας ή δια των αρμοδίων υπαλλήλων, τους νομίμους τίτλους της ιδιοκτησίας των. Η Γραμματεία θέλει εξετάσει αυτούς, θέλει τους αναγνωρίσει, ή απορρίψει, και εις την πρώτην περίπτωσιν, θέλει επισήμως δώσει την κατοχήν εις τους ιδιοκτήτας, εις δε την δευτέραν, θέλει αποπέμψει τας ελλειπούσας νομίμων αποδείξεων αξιώσεις αυτών, ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων. Εις την περίστασιν ταύτην όμως, μέχρι της τελειωτικής δικαστικής αποφάσεως περί της ιδιοκτησίας, μένει η διακατοχή του διαφιλονικουμένου δάσους αναφαίρετος, εις ον ευρίσκεται. Παρελθούσης της ανωτέρω προθεσμίας, θεωρούνται όλα τα δάση, περί των οποίων δεν παρουσιάσθωσιν, οι, ως άνω, απαιτούμενοι τίτλοι, ως αδιαφιλονίκητα Εθνικά, και θέλουν διατίθεσθαι ως τοιαύτα.»⁶⁴.

Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 4 « Τα αναγνωρισθέντα ως ιδιόκτητα δάση μένουν υπό την ιδιαιτέραν επιτήρησιν του δημοσίου, η δε επιτήρησις αύτη θέλει ενεργείσθαι κατά τας διατάξεις από τους επιτετραμμένους την συντήρησιν και διοίκησιν των δημοσίων δασών

---

⁶⁴ Γιαννακούρου Παν. Ε.- Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν., η νέα Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 326-327.

υπαλλήλους. Η έκτασις της επιτηρήσεως ταύτης θέλει ορισθή δι' ιδιαίτερου νόμου»⁶⁵.

Όπως καταλαβαίνουμε, το νομοθέτημα αυτό αναφέρεται και κανονίζει μόνο τα σχετικά με τα ιδιωτικά δάση θέματα. Δεν γίνεται λόγος για τα δημόσια. Και αυτό γιατί βάσει του παραπάνω νόμου, όσα δάση σύμφωνα με το οθωμανικό δίκαιο χαρακτηρίζονταν ως δημόσια περιέρχονταν στο ελληνικό κράτος ως διάδοχο του προκάτοχου τουρκικού.

Έτσι, για να αναγνωρισθεί κάποιος ιδιώτης ως δασοκτήμονας στη Θεσσαλία έπρεπε να υπάρχουν έγγραφοι τίτλοι οι οποίοι έπρεπε να είναι ισχυροί και πριν από το 1881. Τους τίτλους αυτούς επιβαλλόταν σε προθεσμία ενός χρόνου να καταθέσουν στην Οικονομική Γραμματεία, η οποία θα τους εξετάσει είτε αποδεχόμενη αυτούς αναγνωρίζοντας την κυριότητα του ιδιώτη είτε απορρίπτοντας και αποστέλλοντας την υπόθεση στα δικαστήρια για απόφαση της κυριότητας αυτών. Για όσες δασικές εκτάσεις δεν κατατέθηκαν τίτλοι εντός της παραπάνω αποκλειστικής προθεσμίας του ενός έτους αυτά θεωρούνται αδιαφιλονίκητα δημόσια. Ωστόσο, αν ο ιδιώτης απώλεσε την παραπάνω προθεσμία και αυτός εξακολουθεί να βρίσκεται στη νομή και κατοχή της δασικής έκτασης ασκώντας πράξεις διακατοχής επ' αυτής, τότε μπορεί να προσφύγει στα δικαστήρια ⁶⁶ για να αναγνωρισθεί ως κύριος της επίδικης έκτασης⁶⁷.

Επομένως, από τα παραπάνω άρθρα συνάγεται και το τεκμήριο κυριότητας των δασών υπέρ του Ελληνικού δημοσίου έχοντας αυτό σε περίπτωση δικαστικών αμφισβητήσεων την ένσταση ίδιας κυριότητας. Το παραπάνω τεκμήριο, βέβαια, δεν είναι αμάχητο αλλά

---

⁶⁵ Γιαννακούρου Παν. Ε. - Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν., η νέα Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 326-327.

⁶⁶ Με διεκδικητική ή αναγνωριστική αγωγή.

⁶⁷ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 30.

ο ενδιαφερόμενος ιδιώτης μπορεί να το ανατρέψει. Ούτε τα δικαιώματα του δημοσίου επί των εθνικών δασών είναι απαράγραπτα. Τα δάση δεν θεωρούνται ως πράγματα αναπαλλοτριώτα και εκτός συναλλαγής⁶⁸.

Ωστόσο, το πρόβλημα εδώ ανακύπτει για τα δάση τα οποία εξουσιάζονταν με τεσσαρούφ (tessarouf) δηλ. με δικαίωμα χρήσης και κάρπωσης το οποίο παραχωρούταν με ταπί και όχι με δικαίωμα κυριότητας. Τα ταπία δεν αποδείκνυαν πλήρη και καθαρή ιδιοκτησία για τον ενδιαφερόμενο ιδιώτη στον οποίο παραχωρούνταν προς χρήση η δασική έκταση αλλά ομολογούσαν την κυριότητα του Δημοσίου.

Άλλωστε, στο άρθρο 1 του παραπάνω νόμου περί ιδιωτικών δασών του 1836 ορίζεται ρητά ότι αναγνωρίζονται ιδιωτικά δάση μόνο *εκείνα όσα δι' εγγράφων, εκδεδόμενων κατά τους νομίμους τύπους από τας αρμοδίας Τουρκικής Αρχάς, αποδειχθώσιν, ότι υπήρχον και πριν της αρχής του υπέρ ανεξαρτησίας αγώνος, ιδιοκτησίαι πλήρεις ιδιωτών* και τα ταπία δεν αποτελούσαν τέτοιου είδους τίτλους και τα δάση παρέμεναν δημόσια. Οι οθωμανικοί νόμοι και ιδιαίτερα ο «νόμος περί ταπίων» καταργήθηκαν αργότερα από την ελληνική νομοθεσία αλλά αυτό δε σημαίνει ότι για όσους καρπούνταν τις δασικές αυτές εκτάσεις, με την κατάργηση επήλθε και αναγνώριση κυριαρχικών δικαιωμάτων επί αυτών.⁶⁹ Και αυτό γιατί σύμφωνα με το οθωμανικό δίκαιο δεν επερχόταν κυριότητα δια χρησικτησίας, καθόσον πρόκειται για θεσμό άγνωστο σ' αυτό και γιατί με την προσάρτηση ο κάτοχος των δημοσίων δασών δηλαδή το οθωμανικό κράτος αναγνωρίζει ως διάδοχο το ελληνικό και το αναγνωρίζει σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.⁷⁰

---

⁶⁸ Κεμίδη Κ., ό.π., σελ. 26-27.

⁶⁹ Κεμίδη Κ., ό.π., σελ. 30-31.

⁷⁰ Κεμίδη Κ., ό.π., σελ. 31.

Όσον αφορά το καθεστώς των δασικών εκτάσεων της Θεσσαλίας ρυθμίστηκε όπως είδαμε από τη συνθήκη της προσάρτησης της περιοχής στην υπόλοιπη απελευθερωμένη Ελλάδα. Με αυτήν οι διατάξεις του Τουρκικού Δικαίου καταργήθηκαν, τα δικαιώματα που αναγνωρίστηκαν με αυτή μετατράπηκαν σε πλήρους κυριότητας και λόγω του γεγονότος ότι η κυριότητα των δασών της Θεσσαλίας επί Τουρκοκρατίας ανήκε στο Τουρκικό Δημόσιο, με τη συνθήκη περιήλθαν στο Ελληνικό Δημόσιο ως διάδοχο του Τουρκικού. Έτσι, και στην περιοχή της Θεσσαλίας οι διατάξεις του Ν.Δ. του 1836 ουσιαστικά δεν έχουν εφαρμογή.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι με τον ανωτέρω νόμο α) καθορίζεται ο χαρακτηρισμός του ιδιωτικού δάσους, β) ρυθμίζεται η κυριότητα επί των δασών των Δήμων και των Μοναστηριών, γ) καθιερώνεται ειδική διοικητική δικαιοδοσία αναγνώρισης έναντι του Δημοσίου των ιδιωτικών δικαιωμάτων επί των Δασών κατόπιν υποβολής των τίτλων τους, όσων διεκδικούν δικαιώματα κυριότητας επ' αυτών για να ελεγχθούν μέσα σε ένα έτος από την κατάθεση και δ) αναγνωρίζονται πλέον ως δημόσια τα δάση τα οποία υπολείπονται από την ιδιωτική διεκδίκηση⁷¹.

β. ο Νόμος της 21-6/3-7-1837 περί διακρίσεως κτημάτων

Όπως είδαμε ανωτέρω, βάσει του Νόμου του 1836 περί ιδιωτικών δασών ο κύριος ιδιωτικών δασών για να αναγνωριστει το δικαίωμά του αυτό στο σύγχρονο ελληνικό κράτος πρέπει να υποβάλλει ενώπιον των ελληνικών αρχών τους τίτλους ιδιοκτησίας του μέσα σε αποκλειστική προθεσμία του ενός έτους. Έτσι δημιουργείται τεκμήριο υπέρ της κυριότητας του Δημοσίου για τις δασικές

---

⁷¹ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 60.

εκτάσεις για τις οποίες δεν ακολουθήθηκε η ανωτέρω διαδικασία και δεν αναγνωρίστηκαν ως ιδιωτικές. Για να αποδείξει πλέον ο ενδιαφερόμενος την κυριότητά του επ' αυτών πρέπει να στραφεί ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων εγείροντας τις «εμπράγματα αγωγές», ήτοι αναγνωριστική ή διεκδικητική αγωγή.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 του παραπάνω νόμου « *επίσης τα γήπεδα, τα οχυρώματα και οι επάλξεις των χωρίων τα οποία δεν είναι πλέον χωρία πολεμικά ανήκουν εις το Δημόσιον, εάν εγκύρως δεν απηλλοτριώθησαν ή δεν έγιναν ιδιοκτησία ιδιωτική διά παραγραφής*» και κατά το άρθρο 21 « *αι περί του τρόπου καθ' ον αποκτάται, διατηρείται και μεταδίδεται εγκύρως η ιδιοκτησία των κτημάτων εν τω πολιτικώ νόμω περιεχόμεναι διατάξεις εφαρμόζονται και εις τα δημόσια κτήματα καθ' όσον ειδικοί νόμοι δεν διατάσσουν άλλως περί της διοικήσεως των κτημάτων τούτων*»⁷².

Επίσης, από τον συνδυασμό διατάξεων του Βυζαντινορωμαϊκού Δικαίου (καθώς από τη διάταξη του άρθρου 51 του ΕισΝΑΚ⁷³ συνάγεται ότι δια την κτήση κυριότητας μέχρι της ισχύος του Αστικού Κώδικος (23-2-1946) εφαρμογή έχουν οι διατάξεις του προϊούσαντος Βυζαντινορωμαϊκού δικαίου), ήτοι τις διατάξεις ν. 8 παρ. 1 Κωδ. (7.39), ν. 9 παρ. 1 Πανδ. (41.4), ν.6 Πρ. Πανδ. (44.3), ν. 76 παρ. 1 Πανδ. (18.1) και ν. 7 παρ.3 Πανδ. (23.3), οι οποίες αναγνωρίζουν τη χρησικτησία ως κτητική παραγραφή και των παραπάνω άρθρων του νόμου της 21 Ιουνίου/3 Ιουλίου 1837 «περί διακρίσεως κτημάτων» συνάγουμε ότι κύριος αναγνωρίζεται και ο ιδιώτης – ενάγοντας, εφόσον αποδείξει ενώπιον των Ελληνικών

---

⁷² 94/2006 ΜΠΡ Λάρισας (αδημοσίευτη), ΑΠ 340/1985 [ΝοΒ/1986 (76)], ΑΠ 1894/1986 (αδημοσίευτη), 182/2002 ΕΦ Λάρισας (Δικογραφία 2002/271), 2463/1992 ΜΠΡ Θεσσαλ. [Αρμ/1993 (811)].

⁷³ Αστικός Κώδικας, επιμέλεια Αστ. Κ. Γεωργιάδη/ Ευφρ.Α. Γκουτζιαμάνη, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 287 επ.

δικαστηρίων την κυριότητα του ιδίου και των προκατόχων του βασιζόμενος στην χρησικτησία, θεσμό άγνωστο για το οθωμανικό δίκαιο⁷⁴.

Επομένως, έκτακτη χρησικτησία χωρεί και επί δημοσίων κτημάτων, στην κατηγορία των οποίων ανήκουν και τα δάση, εφόσον υπήρχε αποδεδειγμένη άσκηση νομής επ' αυτών με καλή πίστη και διανοία κυρίου για τριάντα τουλάχιστον χρόνια από τη σύσταση του νέου κράτους ως και τις 12-9-1915 ⁷⁵ με τη δυνατότητα συνυπολογισμού του χρόνου νομής του κάθε ενδιαφερόμενου ιδιώτη με το χρόνο νομής του δικαιοπαρόχου του εφ' όσον είχε γίνει με νόμιμο τρόπο καθολικός ή ειδικός διάδοχος του⁷⁶. Η ημερομηνία της 12-9-1915 είναι αποκλειστική καθώς στη συνέχεια εκδόθηκαν διατάγματα με τα οποία ανεστάλη η παραγραφή της χρησικτησίας έναντι του Ελληνικού Δημοσίου⁷⁷

γ. Ο Νόμος ΑΕΝ της 14/21 Ιανουαρίου 1888 περί διακρίσεως και οροθεσίας των δασών.

Κατά την έννοια της διατάξεως 1 του παραπάνω νόμου η οποία περιελήφθη ως άρθρο 57 εις τον Ν. 3077/1924 «Περί δασικού Κώδικος», ως « *δάσος θεωρείται κάθε έκταση η οποία καλύπτεται μερικώς ή εξ ολοκλήρου από άγρια ξυλώδη φυτά οποιωνδήποτε διαστάσεων και ηλικίας, τα οποία προορίζονται δια την παραγωγή ξυλείας ή άλλων δασικών προϊόντων, δασικά δε εδάφη οι εντός των δασών ασκεπείς εκτάσεις, οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστον και συστατικόν μέρος αυτών*». Ο παραπάνω νόμος χρησιμοποιείται από

---

⁷⁴ Παπαδόπουλου Κ., Αγωγές Εμπραγμάτου Δικαίου, 1989, σελ. 562.

⁷⁵ Σύμφωνα με το ν. ΔΕΗ/1912 και τα διατάγματα εις εκτέλεση αυτού.

⁷⁶ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 32.

⁷⁷ Γιαννακούρου Παν. Ε. - Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν., η νέα Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 24-25.

την ελληνική νομολογία αν και έχει ενσωματωθεί σε μεταγενέστερο όπως είδαμε νόμο⁷⁸.

δ. Ο ισχύων Δασικός Κώδικας του Νομοθετικού Διατάγματος 86/1969 (ΦΕΚ Α'7/18.1.1969), όπως ισχύει με τις αλλαγές του Ν. 998/1979.

(i) Γενική εισαγωγή

Ο ισχύων Δασικός Κώδικας αναφέρεται σε θέματα δασικής ιδιοκτησίας στα άρθρα 1-61 τα οποία αποτελούν το πρώτο βιβλίο του δασικού κώδικα και χωρίζονται σε 10 κεφάλαια.

Ο ισχύων Δασικός Κώδικας κατήργησε προγενέστερους νόμους, όπως ορίζει το άρθρο 317 του νόμου αυτού, καθώς και τις διατάξεις του προγενέστερου Δασικού Κώδικα του Ν.4173/1929. Ωστόσο, στην πορεία τροποποιήσεις επ' αυτού έγιναν με το Ν. 998/1979.

Κατά το άρθρο 1 του Δασικού Κώδικα πριν αντικατασταθεί από τις διατάξεις του Ν. 998/1979 *«Δάσος είναι πάσα έκτασις εδάφους καλυπτόμενη εν όλω ή εν μέρει υπό αγρίων ξυλωδών φυτών, οιαδήποτε διαστάσεων και ηλικίας, δυνάμενη δια δασικής εκμεταλλεύσεως να παραγάγη δασικά προϊόντα κατονομαζόμενα ειδικότερον εις τον πίνακα διατιμήσεως δασικών προϊόντων»*⁷⁹. Επίσης, στο άρθρο 2 παρ. 1 του Δασικού Κώδικα του Νομοθετικού Διατάγματος 86/1969 *«τα δάση, τα δασικά εδάφη και αι δασικαί εκτάσεις ή βοσκαί, διακρίνονται από απόψεως ιδιοκτησίας εις δημόσια και μη δημόσια (ιδιωτικά)»,* ενώ στη παρ. 2 ορίζεται ότι *«δημόσια είναι τα δάση, τα δασικά εδάφη και αι δασικαί εκτάσεις ή βοσκαί, αι ανήκουσαι εις το Κράτος. Μη δημόσια δε (ιδιωτικά) τα*

---

⁷⁸ 182/2002 Εφ. Λάρισας(Δικογραφία 2002/271).

⁷⁹ Γιαννακούρου Παν. Ε. - Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν., η νέα Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 21-25.

δάση, τα δασικά εδάφη και αι δασικαί εκτάσεις ή βοσκαί, αι ανήκουσαι αποδεδειγμένως ή ιδιώτας ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου»⁸⁰.

Ο παραπάνω Νόμος 998/1979 κατήργησε τα παραπάνω άρθρα ενώ στα πρώτα του άρθρα κάνει λόγο για το σκοπό της συγγραφής αυτού του νόμου ο οποίος δεν είναι άλλος από *τον καθορισμό των συγκεκριμένων μέτρων προστασίας διά την διατήρησιν, ανάπτυξιν και βελτίωσιν των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας εντός του πλαισίου και προς τον σκοπόν της διατηρήσεως και βελτιώσεως του όλου φυσικού περιβάλλοντος και εν συναρτήσει προς το ιδιαίτερο νομικό καθεστώς το διέπον την ιδιοκτησίαν και την εκμετάλλευσιν τούτων, ως και ο προσδιορισμός, κατά περίπτωσιν ή κατηγορίας περιπτώσεων, των όρων και προϋποθέσεων υπό τας οποίας τα δάση και αι δασικαί εν γένει εκτάσεις ή τμήματα αυτών δύναται να μεταβάλλουν την κατά προορισμόν χρήσιν των ή να εξυπηρετούν και άλλας χρήσεις, διά λόγους επιβαλλομένους εκ δημοσίου συμφέροντος⁸¹.*

Και συμπληρώνεται, στο άρθρο 3 παρ. 1 του νέου νόμου, όπως αυτό με τη σειρά του αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3208/2003, ότι ως *Δάσος ή Δασικό νοείται το οικοσύστημα το οργανικό σύνολο άγριων φυτών με ξυλώδη κορμό πάνω στην αναγκαία επιφάνεια του εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν μέσω της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αλληλοεπίδρασης τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές)⁸².* Στη συνέχεια παρ. 3 του άρθρου 3 ο νόμος του 1979 κάνει ειδικότερες διακρίσεις ανάλογα με τη δομή των δασικών εκτάσεων,

---

⁸⁰ Γιαννακούρου Παν. Ε. - Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν., η νέα Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 21-25.

⁸¹ Δασική Νομοθεσία, επιμέλεια Μαρία Γεωργιάδου, Αθήνα 2004, σελ.184-185.

⁸² Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ.184-185.

τη βλάστηση κ.λ.π. ενώ στο άρθρο 4 υπάρχουν οι κατηγορίες δασών και δασικών εκτάσεων σε εθνικούς δρυμούς, αισθητικά άλση (παρ. 1 α'), προστατευτικά (παρ. 1 β'), εκμεταλλεύσιμα ή παραγωγικά(παρ.1 γ'), αναψυχής(παρ.1 δ'). Ο παραπάνω νόμος, λοιπόν, προσδιορίζει και πάλι την έννοια του Δάσους και κατατάσσει τα Δάση σε κατηγορίες ανάλογα με την ωφελιμότητα, τις λειτουργίες που εξυπηρετούν, τις θέσεις που βρίσκονται σε σχέση με τους κατοικισμούς χώρους, ενώ σκοπιμώς δεν διατηρεί τη διάκριση των δασών, όπως το άρθρο 2 του Ν.Δ. 86/1969, θεωρώντας όλα τα δάση δημόσια κάνοντας ακόμη πιο ισχυρό το τεκμήριο ίδιας κυριότητας του δημοσίου, αφήνοντας ωστόσο το δικαίωμα στον πολίτη να προσφύγει στα Συμβούλια Ιδιοκτησία Δασών, για τα οποία λόγος θα γίνει παρακάτω, και να διεκδικήσει τα συμφέροντά του με την αναγνώριση της κυριότητάς του επί των αμφισβητούμενων δασικών εκτάσεων.

Επιπλέον, καίριας σημασίας για το χαρακτηρισμό μιας έκτασης ως δασικής αποτελεί η διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 3, σύμφωνα με την οποία δεν αποτελούν δάση οι γεωργικώς καλλιεργούμενες εκτάσεις, οι χορτολιβαδικές εκτάσεις όπως αυτές προσδιορίζονται ειδικότερα, οι βραχώδεις ή πετρώδεις εκτάσεις όπως αυτές προσδιορίζονται ειδικότερα, οι αλυκές και οι περιοχές στις οποίες υφίστανται εγκεκριμένα έγκυρα σχέδια πόλεως ή καταλαμβάνονται από οικισμούς προϋφιστάμενους του έτους 1923 ή πρόκειται περί οικοδομήσιμων εκτάσεων των οικιστικών περιοχών του Ν. 947/1979. Πρώτη φορά σε νομοθέτημα περί δασών γίνεται αναφορά για το ποιες περιοχές δεν αποτελούν δασικές εκτάσεις και δεν χρειάζεται ο πολύχρονος διοικητικός ή δικαστικός αγώνας αναγνώρισεως της έκτασης ως ιδιωτικής. Έτσι, ως παράδειγμα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μέγιστης σημασίας το άρθρο αυτό μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί η δημιουργία οικιστικών περιοχών από πολίτες

της χώρας οι οποίοι θέλοντας να ξεφύγουν από τις πυκνοκατοικημένες πόλεις αγοράζουν ακίνητα σε περιοχές οι οποίες έχουν, όπως είναι αναμενόμενο, δασική βλάστηση. Αν δεν είχε θεσπίσει ο νομοθέτης το άρθρο αυτό οι κύριοι των εκτάσεων αυτών θα θεωρούνταν καταληψίες δημόσιας δασικής έκτασης και θα υπήρξε παραπομπή της υπόθεσης στα ελληνικά δικαστήρια. Οι εκτάσεις αυτές με το άρθρο 1 του Ν. Δ. 68/1969 πριν καταργηθεί από το Ν. 998/1979 θεωρούνταν ως δασικές με όλες τις συνέπειες που αναφέρονται παραπάνω.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι σε καμία διάταξη δασικού δικαίου δεν γίνεται λόγος για τον τρόπο μεταβίβασης των δασικών εκτάσεων. Στις διατάξεις 49 του Ν.Δ. 86/1969 γίνεται λόγος για τον τρόπο εξαγοράς μη δημοσίων και προστατευτικών δασών και στο άρθρο 60 του ίδιου ως άνω Ν.Δ. για την απαγόρευση της κατάτμησης δασικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύει την κατάτμηση της δασικής *μέσω διανομής μεταξύ των εξ αδιαιρέτου συνιδιοκτητών ή διακατόχων, είτε δια πώλησης ή οποιασδήποτε άλλης πράξης άνευ προηγούμενης άδειας του Υπουργείου Γεωργίας επί ποινή απολύτου ακυρότητας της σχετικής δικαιοπραξίας*⁸³. Η άδεια του Υπουργού συνάπτεται στη συμβολαιογραφική πράξη με την οποία θα γίνει η μεταβίβαση. Προς αποφυγή λαθεμένων συμπερασμάτων ο νομοθέτης δεν ήθελε με τη διάταξη αυτή να απαγορεύσει την κατάτμηση της δασικής ιδιοκτησίας αλλά της δασικής γης. Απαγορεύεται, όμως, με τη μεταβίβαση της δασικής ιδιοκτησίας να γίνεται ταυτόχρονα και η κατάτμηση της μεγαλύτερης δασικής έκτασης. Στην απαγόρευση αυτή υπόκειται κάθε εκποιητική ή υποσχετική δικαιοπραξία ακόμη π.χ. και τα προσύμφωνα πώλησης μέρους δασικής έκτασης είναι αυτοδικαίως άκυρα. Ακόμη και στην περίπτωση που οι

---

⁸³ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ.20 - Γιαννακούρου Παν. Ε. - Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν., η νέα Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 79.

συνιδιοκτήτες δάσους εμπλακούν σε περίπτωση διανομής σε δικαστικό αγώνα θα πρέπει να προηγηθεί η άδεια περί κατατιμήσεως του Υπουργού.

Ο Ν. 998/1979 δεν περιλαμβάνει διατάξεις αφορώσες την μεταβίβαση δασικών εκτάσεων με μόνη εξαιρεση το άρθρο 72 του Νόμου τούτου με το οποίο ορίζεται ότι *πας ιδιοκτήτης δάσους ή δασικής εκτάσεως προτιθέμενος να πωλήσει τούτο ή ταύτην προς οιονδήποτε τρίτον, υποχρεούται να γνωστοποιήσει την τοιαύτην πρόθεσίν του προς τον οικείον Δασάρχη δι' εγγράφου δηλώσεως του περιεχούσης συνοπτικήν περιγραφήν του προς πώλησιν δάσους ή δασικής εκτάσεως μετά μνείας των τίτλων κτήσεως αυτού ή της αποφάσεως αναγνωρίσεως της ιδιοκτησίας του, των στοιχείων του υποψηφίου αγοραστού και του τιμήματος εις ο συνεφωνήθη να πραγματοποιηθεί η πώλησις...* και συνεχίζει το ίδιο άρθρο με τη διαδικασία που ακολουθεί ο εκάστοτε Δασάρχης⁸⁴.

Στην παραπάνω διάταξη ο νομοθέτης εννοεί ότι κατά τη διαδικασία λαμβάνονται υπόψη οι τίτλοι ιδιοκτησίας είτε ο ιδιοκτήτης έχει ακολουθήσει τη διαδικασία του Ν. 1836 είτε όχι⁸⁵.

Σε αυτή τη σύντομη εισαγωγή στο Νόμο του 1979 αξίζει, επίσης, να αναφέρουμε ιδιαίτερα το άρθρο 79 παρ. 2 με το οποίο ορίζεται ότι *«ρυθμίσεις του δασικού κώδικος ή άλλων ειδικών νόμων, αναφερόμεναι εις την δασικήν ιδιοκτησίαν και τα δικαιώματα τρίτων επί δημοσίων δασών και δασικών εκτασεων, την διαχείρησιν των δασών και την άσκησιν της δασοπονίας, την δασικήν φορολογίαν, το δασικόν προσωπικόν, τα δασικά έργα, την θήραν και τον ποινικόν κολασμόν των δασικών αδικημάτων, άτινα αναφέρονται εις τα ανωτέρω θέματα διατηρούνται εν ισχύι, εφ' όσον δια του*

---

⁸⁴ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 267.

⁸⁵ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 55.

*παρόντος δεν θεσπίζεται ρητή παρέκκλιση από τοιαύτα*⁸⁶. Στη δε παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου αναφέρονται τα άρθρα του ν.δ. 86/1969 τα οποία καταργούνται⁸⁷ και αυτά είναι τα άρθρα 1 και 2, 8 έως 31,33,34 παρ.1, 3, 4, 35 έως 40, 43 έως 48, 53, 153 έως και 159, 188 έως και 199, 202, 206 έως και 208, 210 έως και 218, 281 και 283 έως και 285.

Τέλος, σημειώνουμε ότι στα άρθρα 3, 4, 5 του Ν.Δ. 86/1969 αναφέρεται αντίστοιχα η αναγνώριση μη δημοσίων δασών, η διαδικασία αυτής και η συνέπειες και συγκεκριμένα *« επί των δασών των Νέων Χωρών και της Θεσσαλίας ... όσα προ της προσαρτήσεως αυτών ετέλουν εκπαλαι υπό την νομήν της ολότητος των κατοίκων χωρίων ή συνοικισμών ... δύνανται να αναγνωριστούν ως ιδιοκτησία της ολότητος των κατοίκων των χωρίων ή των συνοικισμών, των κατά τα ανωτέρω χρησιμοποιησάντων ή και καρπωθέντων ταύτα, αναγνωριζομένων και ως νομικών προσώπων »*⁸⁸. Η παραπάνω διάταξη αποτελεί το άρθρο 62 του Νόμου 4173/1929 δηλαδή του Δασικού Κώδικα πριν την αντικατάστασή του από το Ν.Δ. 68/1969 ενώ στο άρθρο 63 και 63^α'ο προγενέστερος αυτός νόμος παραχωρεί στις κοινότητες όσα δάση ανήκαν στην κατηγορία «Μπαλταλίκ», όπως τα περιγράψαμε αυτά ανωτέρω, και της προϋποθέσεις αυτής της «παραχώρησης»⁸⁹.

Μετά από αυτή τη γρήγορη εισαγωγή στη Δασική Νομοθεσία μπορούμε να πούμε ότι το δίκαιο περί δασικής ιδιοκτησίας έχει, παρά τα 127 χρόνια από την προσάρτηση της Θεσσαλίας και τα 187 χρόνια από τον αγώνα της απελευθέρωσης, βαθιά ακόμη τις ρίζες της στο οθωμανικό δίκαιο και ανατρέχει σ' αυτό για να επιτευχθεί η

---

⁸⁶ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ.275.

⁸⁷ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ.274.

⁸⁸ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ.5-7- Γιαννακούρου Παν. Ε.- Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν., η νέα Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 29-32.

⁸⁹ Δασικός Κώδικας-Νόμος 4173 και λοιποί νόμοι, επιμέλεια Υπουργείο Γεωργίας(Διεύθυνση Δασών), Αθήνα 1935, σελ. 36-39.

δικαιική συνέχεια και να αποφευχθούν λάθη λόγω της πραγματικής κατάστασης της δημιουργίας ενός νέου κράτους. Η ελληνική δασική νομοθεσία περιλαμβάνει βασικά νομοθετήματα τα οποία αν και πολλών ετών ισχύουν στο σύνολό τους. Το Διάταγμα του 1836 είναι το βασικότερο νομοθέτημα το οποίο παραμένει άθικτο και στο οποίο γίνονται ακόμη οι περισσότερες αναφορές των αποφάσεων των Ελληνικών Δικαστηρίων. Από την άλλη, η θέσπιση του Νόμου 998/1979 κύριο σκοπό είχε την προστασία των δασών και του δασικού μας πλούτου. Με το νόμο αυτό ο νομοθέτης για πρώτη φορά περιέλαβε μέτρα για την οικιστική ανάπτυξη ενός των δασών, για την εκχέρωση Δημοσίων και ιδιωτικών δασών και δασικών εκτάσεων εν γένει, για μεταβολή χρήσεως του δάσους, για μεταλλευτικές, λατομικές και τουριστικές εργασίες μέσα στα δάση, για τους δασωθέντες αγρούς⁹⁰ ακόμη και για πώληση και μεταβίβαση δασικών εκτάσεων.

Συγκεκριμένα, για πρώτη φορά ο νομοθέτης έδωσε τη δυνατότητα σε ομάδες ατόμων να εκμεταλλευτούν τα δάση για πολιτιστικές δραστηριότητες, το άρθρο 46 αφορά την εκχέρωση δημοσίων δασών, το άρθρο 47 ιδιωτικών δασών, το άρθρο 49 την επέκταση σχεδίου πόλεως εντός των δασικών περιοχών, για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς μέσα στα δάση το άρθρο 50 και το άρθρο 51 για δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων μέσα στα δάση. Επίσης, τα άρθρα 52,53,54,56,57 και 60 αφορούν αντίστοιχα τα σχολικά κτίρια και εγκαταστάσεις, για αθλητικούς χώρους και εγκαταστάσεις για Νοσοκομεία, κατασκηνώσεις, βιομηχανίες, βιομηχανικά και λατομικά έργα και γενικά για πολιτιστικές εγκαταστάσεις μέσα στα δάση. Τομή αποτέλεσε το άρθρο 14 περί προσωρινής επίλυσης αμφισβητήσεων για το οποίο θα γίνει λόγος παρακάτω.

---

⁹⁰ Πρόκειται για τις δασικές εκτάσεις οι οποίες ανήκαν σε ιδιοκτήτες οι οποίοι τις εγκατέλειψαν για οποιονδήποτε λόγο και περιήλθαν έτσι στο δημόσιο.

Τέλος, πρέπει να επαναλάβουμε ότι η Δασική Νομοθεσία όχι μόνο απέτυχε να αντιμετωπίσει το δασικό πρόβλημα της χώρας αλλά ώθησε όσους έχουν έννομο συμφέρον να καταφεύγουν στα ελληνικά δικαστήρια προσπαθώντας να αναγνωριστούν οι επίδικες εκτάσεις ως ιδιωτικές και ακόμη και όταν οι ιδιώτες επέτυχαν το παραπάνω αποτέλεσμα καταπάτησαν το δασικό πλούτο της χώρας καταδεικνύοντας τις ελλείψεις, τις ατέλειες και το αναχρονιστικό χαρακτήρα των νόμων.

(ii) Η μεταβίβαση της κυριότητας των δασών και εν γένει δασικών εκτάσεων σύμφωνα με το ισχύον δασικό δίκαιο.

Όπως παραπάνω αναφέραμε, στη δασική μας νομοθεσία δεν γίνεται λόγος εκτενώς για τον τρόπο μεταβίβασης των δασικών εκτάσεων, ηθελημένα θα λέγαμε από το νομοθέτη για να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο η θέση του Δημοσίου ως μοναδικού κυρίου αυτών. Όσον αφορά τις μεταβιβάσεις αυτές κατ' αρχήν διέπονται από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα σε συνδυασμό με όσες ειδικές διατάξεις παρακάτω προσθέτουμε:

Στο άρθρο 280 παρ. 3, όπως αυτό τροποποιήθηκε από το άρθρο 13 του ν.δ. 996/1971, αναφέρεται « *επί μεταβιβάσεως κυριότητας ή οιοδήποτε ετέρου εμπράγματος δικαιώματος επί δάσους ή δασικής έκτασης αιτία πώλησης, δωρεάς, προικός ή ετέρας πράξεως εν ζωή, ο μεταβιβάζων υποχρεούται όπως, κατά την τυχόν κατάρτιση του προσυμφώνου, ως και κατά την κατάρτιση του οριστικού συμβολαίου, προσαγάγει επί ποινή απολύτου ακυρότητας της δικαιοπραξίας, εις τον συμβολαιογράφων, υποχρεούμενον να κάμη μνείαν εν τω συμβολαίω, δήλωσιν του συντεταγμένη κατά τα οριζόμενα εν τω ν.δ. 105/1969, εν η να δηλούται ότι ουδέποτε το*

Δημόσιον διεξεδίκησε κυριότητα ή έτερον εμπράγματον δικαίωμα του μεταβιβάζοντος επ' αυτής και, εφ' όσον ηγέρθη τοιαύτη διεκδίκησις ή αμφισβήτησις, να δηλούται ότι η κυριότης του μεταβιβάζοντος ή έτερον εμπράγματον δικαίωμα εκρίθη κατ' έναντι του Δημοσίου είτε δι' αποφάσεως της Διοικήσεως, είτε διά τοιαύτης οριστικής και τελεσιδίκου των τακτικών δικαστηρίων. Εν περιπτώσεως υποβολής υπό του μεταβιβάζοντος δημόσεως, δι' ης ούτος δηλοί σχετικήν διεκδίκησιν ή αμφισβήτησιν του Δημοσίου, ο συμβολαιογράφος υποχρεούται όπως απόσχη της συντάξεως του συμβολαίου»⁹¹. Εμφανίζεται, λοιπόν, ως απαραίτητη προϋπόθεση για οποιαδήποτε δικαιοπραξία μεταβίβασης δασικής έκτασης, είτε λόγω χαριστικής αιτίας είτε λόγω επαχθούς, η προηγούμενη άδεια από το Δημόσιο η οποία προσαρτάται στο κάθε συμβόλαιο.

Επίσης, σημαντικής σημασίας είναι η διάταξη του άρθρου 72 του Ν. 998/1979, την οποία προαναφέραμε, και αφορά την υποχρέωση όποιου θέλει να μεταβιβάσει τη δασική ιδιοκτησία που του ανήκει να δηλώσει εγγράφως την πρόθεσή του αυτή στο αρμόδιο δασαρχείο συμπεριλαμβάνοντας τα στοιχεία του υποψηφίου αγοραστού και του τιμήματος της μεταβίβασης. Πρόκειται για το δικαίωμα προτίμησης υπέρ του Δημοσίου για εξαγορά των ιδιωτικών δασών. Σε περίπτωση θετικής απόφασης του Δασάρχη μπορεί να ακολουθήσει η πώληση με το Δημόσιο ενώ αν είναι αρνητική ή παρέλθει η προθεσμία απάντησης, συνεχίζεται η διαδικασία με τον ιδιώτη πωλητή. Αν παραληφθεί η παραπάνω υποχρέωση του μεταβιβάζοντα η πώληση υπόκειται σε ακύρωση.

Την συγκυριότητα μετά του Δημοσίου επί δασών καθώς και τη διαχείριση αυτών καθορίζουν τα άρθρα 62 και 152 του ισχύοντος Δασικού Κώδικα και το άρθρο 63 του Ν. 998/1979 αναλύει την

---

⁹¹ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ.161-162.

συγκυριότητα του Δημοσίου και τον τρόπο λύσης της κοινωνίας με την παραχώρηση του ιδανικού μεριδίου του Δημοσίου αν αυτό είναι μικρότερο του 50% στους λοιπούς συγκυρίους με προτίμηση στους δασικούς συνεταιρισμούς ή Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η παραχώρηση γίνεται με απόφαση του Νομάρχη. Αν, αντιθέτως, στο Δημόσιο ανήκει πάνω από το 50% του δάσους τότε αυτό μπορεί να εξαγοράσει τα λοιπά μερίδια *προσαυξανομένου αναλόγως του ιδανικού μεριδίου εκάστου επί τούτου*⁹².

Κατά το άρθρο 49 του Ν.Δ. 86/1969 το δημόσιο μπορεί, για λόγους ιδιωτικής πολιτικής, να αγοράσει ή απαλλοτριώσει αναγκαστικά ιδιωτικά δάση. Το τίμημα και οι λοιποί όροι της αγοράς καθορίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Γεωργίας και Οικονομικών δημοσιευμένη στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Τέλος, σημαντικές διατάξεις περιέχονται στο θεμελιώδη Νόμο του Ελληνικού Κράτους, το Σύνταγμα και συγκεκριμένα στο άρθρο 117 παρ. 4 μπορούν να απαλλοτριώνονται μόνο υπέρ ελληνικού δημοσίου δασικές εκτάσεις για χάρη του κοινού καλού και δημοσίου συμφέροντος⁹³ και στο άρθρο 24 μεριμνά για την προστασία του φυσικού πλούτου συμπεριλαμβανομένων των δασών καθώς στην παρ. 1 *απαγορεύεται η μεταβολή του προσορισμού των δασών και δασικών εκτάσεων εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους ρήση, του την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον*⁹⁴.

(iii) Η νομή και οι λοιπές δουλείες επί των δασών.

---

⁹² Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 254-255.

⁹³ Διοικητική Νομοθεσία-Κώδικες, επιμέλεια Β. Σκουρήs - Α.Ι. Τάχος, Αθήνα-Κομοτηνή 2001, σελ. 11-12.

⁹⁴ Διοικητική Νομοθεσία-Κώδικες, ό.π., σελ. 52.

Στο δασικό μας δίκαιο γίνεται πολύ συχνά λόγος για «νομή» επί δασών και δασικών εκτάσεων με περιεχόμενο πολύ διαφορετικό από αυτό του κοινού δικαίου.

Στο Δασικό Κώδικα βρίσκουμε διάσπαρτες διατάξεις που αναφέρονται στη νομή και τη διακατοχή των εκτάσεων αυτών: Στο άρθρο 41 αναφέρεται *η παραχώρηση νομής δημοσίων δασών εις Δήμους και Κοινότητας*⁹⁵. Δάση ή τμήματα δασών εκτάσεως όχι μεγαλύτερης των δύο χιλιάδων (2.000) στρεμμάτων τα οποία έχουν χαρακτήρα προστατευτικό των πόλεων, χωριών ή συνοικισμών παραχωρούνται με απόφαση του Νομάρχη κατά νομή στους οικείους Δήμους και Κοινότητες ενώ το Δημόσιο διατηρεί την ψιλή κυριότητα στις εκτάσεις αυτές.

Το περιεχόμενο της νομής, όπως προαναφέραμε, διαφέρει από αυτό του Αστικού Κώδικα. Κατά τον Αστικό Κώδικα, υπάρχουν δύο τρόποι κτήσεως κυριότητας: ο παράγωγος και ο πρωτότυπος. Στα άρθρα 1041 Α.Κ. και 1045 Α.Κ. ορίζεται η κτήση κυριότητας δια χρησικτησίας, τακτικής και έκτακτης αντίστοιχα. Σε αυτό το αποτέλεσμα οδηγούνται όσοι, σύμφωνα με το άρθρο 1041 Α.Κ., με καλή πίστη και με νόμιμο τίτλο πράγμα κινητό για μία τριετία και ακίνητο για μία δεκαετία, γίνονται κύριοι του πράγματος και κατά το άρθρο 1045^Α.Κ. όσοι νέμονται για μία εικοσαετία πράγμα κινητό ή ακίνητο γίνονται κύριοι. Αντιθέτως, η νομή, όπως αυτή προσδιορίζεται στον Δασικό μας Κώδικα, δασικής έκτασης της χώρας δεν οδηγεί στην κτήση κυριότητας για όποιον την επικαλείται. Μόνη εξαίρεση στην περίπτωση αυτή είναι, όπως παραπάνω αναφέραμε, η τριακονταετής νομή του Βυζαντινορωμαϊκού Δικαίου η οποία συμπληρώνεται μέχρι τις 12-09-1915. Στην περίπτωση αυτή,

---

⁹⁵ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ.12-13.

ο ιδιώτης που πληροί τις παραπάνω προϋποθέσεις μπορεί να καταστεί κύριος της νεμόμενης δασικής έκτασης.

Επίσης, στα άρθρα 49,50,56,57,141,151,153,156 και 163 του Δασικού Κώδικα και στα άρθρα 17,22,24,33 και 42 του Ν. 998/1979 γίνεται αναφορά για *διακατεχόμενα* δάση από ιδιώτες ή Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου. Πρόκειται για δασικές εκτάσεις οι οποίες δεν βρίσκονται υπό την αδιαμφισβήτητη κυριότητα του Δημοσίου και κατέχονται από τα παραπάνω πρόσωπα τα οποία και τις νέμονται αλλά δεν έχουν τους απαραίτητους τίτλους ιδιοκτησίας για να χαρακτηρισθούν κύριοι αυτών. Έτσι, τα δάση αυτά αν δεν προσκομιστούν τα απαραίτητα έγγραφα ιδιοκτησίας παραμένουν στην κυριότητα του Δημοσίου. Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, ύστερα από ερώτημα του Υπουργού Γεωργίας για τη νομική θεμελίωση του όρου «διακατοχή» γνωμοδότησε τα εξής: «Η διαφορά μεταξύ ιδιωτικού και διακατεχόμενου δάσους συνίσταται εις το ότι, το μεν πρώτον ανήκει κατά πλήρες κυριότητας δικαίωμα εις οιονδήποτε φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον ιδιωτικού δικαίου, το δε δεύτερον τελεί απλώς εν τη διανοία κυρίου νομής του επ' αυτού ασκούντος την άμεσον φυσικήν εξουσίαν (διακατόχου), όστις, και μεν εκδήλουτην βούλησιν να κατέχη και νέμεται ως ίδιον το δάσος, πλην όμως στερείται νομίμου τίτλου, παρέχοντας αυτό πλήρες ιδιοκτησίας δικαίωμα⁹⁶».

Επίσης, σε παρόμοιου περιεχομένου γνωμοδότηση του ίδιου ως άνω φορέα αναφέρεται το εξής: «επί του χαρακτηρισμού δάσους τινός ως διακατεχομένου, το κράτος καίτοι αναγνωρίζει την επ' αυτού νομήν του ιδιώτου ως υφισταμένην, εν τούτοις αμφισβητεί την κυριότητα αυτού και επιφυλάσσεται όπως αποδείξη ταύτην εν

---

⁹⁶ Υπ' αριθμ. 845/1970 Γνωμοδότηση Νομικού Συμβουλίου του Κράτους(αδημοσίευτη).

καιρώ⁹⁷». Συμπερασματικά, λοιπόν, τα διακατεχόμενα δάση τελούν υπό την κυριότητα του Δημοσίου εκτός και αν κινηθεί η διαδικασία αναγνώρισης της κυριότητας του δάσους από τον ιδιώτη, όπως παρακάτω θα αναπτύξουμε, και αυτή έχει θετική έκβαση για αυτόν.

Τέλος, περιορισμένης φύσης εμπράγματα δικαιώματα αποτελούν οι δουλείες. Πρόκειται για δικαιώματα περιορισμένης χρήσης επί δασών κατά τρόπο δασοπονικώς ενδεδειγμένο από όποιον έχει το δικαίωμα αυτό είτε πρόκειται για την άσκηση εμπορίας είτε για κάλυψη προσωπικών του αναγκών⁹⁸. Για να αποδοθεί το δικαίωμα αυτό σε όποιον το αιτείται πρέπει να υποβληθούν διαχειριστικές εκθέσεις και να εγκριθούν αυτές από την αρμόδια δασική αρχή, η οποία εγκρίνει τις διαχειριστικές εκθέσεις ή τους πίνακες υλοτομίας ή απόληψης δασικών προϊόντων, ελέγχει και επιτηρεί την εφαρμογή των σχετικών δασικών και αστυνομικών διατάξεων του Δασικού Κώδικα, σχετικά με τον τρόπο και την έκταση του δικαιώματος της κάρπωσης του δάσους από τον δικαιούχο⁹⁹.

Στο άρθρο 56 του ισχύοντος Δασικού Κώδικα ορίζεται η διατήρηση υφιστάμενων δικαιωμάτων επί δασών¹⁰⁰. Τέτοιου είδους δουλείες είναι: α) η βοσκή¹⁰¹, για την διατροφή των ζώων του ιδιώτη που καρπούται την δασική έκταση, β) η συλλογή ρυτινης, η οποία μπορεί με δασικές αστυνομικές διατάξεις να απαγορευθεί, σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ. 2 του Δασικού Κώδικα, σε δάση προστατευτικά, σε πάρκα, δάση περί χώρων ιστορικών, εθνικών, λουτροπόλεις, σε δάση ευρισκόμενα εκατέρωθεν των δημοσίων οδών οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλη τουριστική κίνηση μέχρι βάθους 50 το πολύ

---

⁹⁷ Υπ' αριθμ. 1052/1953 Γνωμοδότηση Νομικού Συμβουλίου του Κράτους(αδημοσίευτη).

⁹⁸ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 83 επ.

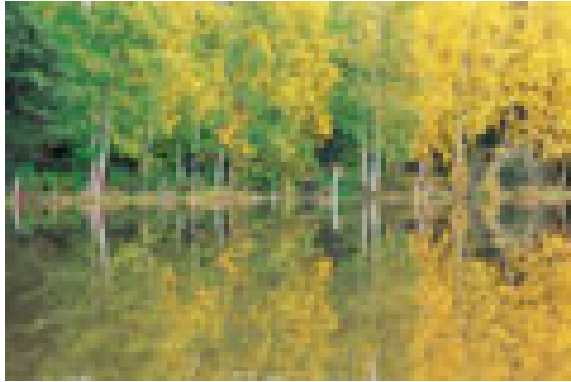
⁹⁹ Κερίδη Κ., ό.π., σελ. 84.

¹⁰⁰ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 17επ

¹⁰¹ Θηβαίου Χ.Γ., Ελληνικόν Γεωργικόν Δίκαιον, τ. Α', Αθήνα 1948, σελ. 40 επ.

μέτρων από του άκρου των οδών ή σε δάση στα οποία ενεργήθηκε έντονη συλλογή ρυτίνης ή γενικά για δασοκομικούς ή διαχειριστικούς λόγους¹⁰², γ) η συλλογή βαλανιδοκάρπου, δ) η ξύλευση κ.λ.π. Άλλες μορφές δουλειάς είναι η χορτονομή, η δουλειά της θήρας, η συλλογή κασάνων κ.λ.π.

---

¹⁰² Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 24-25.

3. Η Νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων για την περιοχή της Θεσσαλίας. Νομολογιακά δεδομένα.

(i) Μία χαρακτηριστική περίπτωση

Μετά την παράθεση της νομοθεσίας, ελληνικής και οθωμανικής, σκόπιμη κρίνεται η παρουσίαση νομολογιακών δεδομένων για να αντιληφθούμε το όλο ζήτημα στην πράξη. Παρατίθεται, λοιπόν, κατωτέρω μία χαρακτηριστική περίπτωση αντιδικίας ιδιωτών με το Ελληνικό Δημόσιο, αντιμαχόμενες οι δύο πλευρές για την κυριότητα ενός αγροκτήματος, κατά τους ενάγοντες ιδιώτες, ή δασικής έκτασης, κατά το εναγόμενο Δημόσιο, όλων των βαθμών δικαιοδοσίας.

❖ Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης

Οι Ε.Π.Χ., Κ.Ε.Χ., Ν.Γ.Χ. και άλλοι 19 ιδιώτες ήταν συνιδιοκτήτες ενός αγροκτήματος στο Πραιτώρι Ελασσόνας Λάρισας, συνολικού εμβαδού 444.947 στρεμμάτων. Το 1923 εξαιρέθηκαν της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης για αποκατάσταση ακτημόνων καλλιεργητών και κτηνοτρόφων, εκτός των άλλων εκτάσεων συνολικού εμβαδού 1169,170 στρεμμάτων, και το με αριθμό 259 κληροτεμάχιο εμβαδού 943,982 στρεμμάτων της ίδιας ως άνω κτηματικής περιφέρειας. Στη συνέχεια, το 1932 οι συνιδιοκτήτες με άτυπη διανομή μοίρασαν μεταξύ τους την εξαιρεθείσα από την απαλλοτρίωση έκταση με τρόπο ώστε περιήλθε στην κυριότητα του Ν.Γ.Χ. τμήμα του άνω κληροτεμαχίου έκτασης 30 στρεμμάτων. Από το 1932 έως το 1990 ο Ν.Γ.Χ. ασκούσε πράξεις νομής επ' αυτού μέχρι να το πουλήσει στους ενάγοντες. Εντός του παραπάνω ακινήτου οι ενάγοντες ανήγειραν κτίσμα το οποίο στην πορεία το Δασαρχείο Ελασσόνας αρνείται να νομιμοποιήσει καθώς ανηγέρθη

χωρίς σχετική άδεια αυτού προς την πολεοδομία, όπως έπρεπε να προσκομιστεί.

❖ Τα ουσιαστικά αιτήματα και ισχυρισμοί των αντιδίκων

Οι ενάγοντες λοιπόν καταθέτουν ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Λάρισας αγωγή ζητώντας από το Ελληνικό Δημόσιο α) να αναγνωριστούν ως απόλυτοι κύριοι της επίδικης έκτασης και β) να υποχρεωθεί ο Δασάρχης Ελασσόνας να χορηγήσει σημείωμα προς την αρμόδια Πολεοδομία. Για το λόγο αυτό υποστηρίζουν ότι από της διανομής ο δικαιοπάροχός τους Ν.Γ.Χ. ασκούσε με διανοία κυρίου και καλόπιστα νομή στο παραπάνω τεμάχιο με σπορά και συγκομιδή της παραγωγής του για λογαριασμό του και το οποίο τμήμα καλλιεργούσε από το 1932 συνέχεια και αδιατάρακτα υπό τα βλέμματα των δασικών και τοπικών Αρχών και απέκτησε την κυριότητα του ακινήτου με έκτακτη χρησικτησία. Στη συνέχεια, με τα πωλητήρια συμβόλαια η επίδικη έκταση περιήλθε στη νομή τους συνεχίζοντας να καλλιεργούν και να βόσκουν πρόβατα για ιδιον συμφέρον εν γνώσει των στελεχών του Δασαρχείου Ελασσόνας.

Επίσης, υποστηρίζουν ότι η επίδικη έκταση ήταν καλλιεργήσιμη από την ως άνω διανομή των εξαιρεθεισών της απαλλοτριώσης εκτάσεων απαντώντας σε επιχείρημα των Αρχών ότι πρόκειται για εκχερσωμένη δασική έκταση. Τέλος, για να υποστηρίξουν το χαρακτηρισμό της έκτασης ως αγροτεμαχίου παραθέτουν μία σειρά εγγράφων της Διεύθυνσης Δασών με τα οποία δέχεται η Υπηρεσία ότι το ιδιοκτησιακό καθεστώς της περιοχής του Πραιτωρίου έχει αναγνωρισθεί και μίας σειράς αποφάσεων παρόμοιων αντιδικιών των υπολοίπων συνιδιοκτητών με το Δημόσιο οι οποίες τους δικαιώνουν απορρίπτοντας το δασικό χαρακτηρισμό.

Από την άλλη πλευρά, το Δημόσιο αντικρούοντας την αγωγή με τις προτάσεις του ισχυρίζεται ότι στις λεγόμενες Νέες Χώρες, όπως και στη Θεσσαλία, που διατελούσαν πρωτύτερα υπό την άμεση επικυριαρχία του Οθωμανικού Κράτους διατηρούνται σε ισχύ οι διατάξεις περί γαιών του Οθωμανικού Δικαίου που ρυθμίζουν την κτήση επ' αυτών δικαιωμάτων ιδιωτικής φύσης ενώ οι περί τούτων δικαιοπραξίες συντελούνται εφεξής κατά τους Ελληνικούς Νόμους. Κατά δε τις διατάξεις των άρθρων 51 και 55 Εισ. Α.Κ. η προ της εισαγωγής του Α.Κ. επελθούσα κτήση κυριότητας κρίνεται κατά το δίκαιο που ίσχυε κατά τον χρόνο που έλαβαν χώρα τα πραγματικά γεγονότα τα οποία απαιτούνται προς κτήση αυτών, ενώ η προστασία τους διέπεται εφεξής από τις διατάξεις του Α.Κ. Στη συνέχεια, επικαλείται το άρθρο 3 του Οθωμανικού Νόμου « Περί Γαιών» της 7^{ης} Ραμαζάν 1274. Η παραχώρηση στους ιδιώτες των γαιών αυτών γίνεται με ειδικό έγγραφο του υπαλλήλου επί του Κτηματολογίου το «ταπί». Με τον τίτλο αυτό οι ιδιώτες δεν αποκτούν δικαίωμα κυριότητας επί των γαιών αυτών αλλά μόνο δικαίωμα διηνεκούς εξουσιάσεως (τεσσαρούφ).

Κατ' εξαίρεση κατά το άρθρο 78 του οθΝπΓαιών *«αν κάποιος καταλάβει και καλλιεργήσει δημόσιες και αφιερωμένες γαίες για δέκα χρόνια, χωρίς δικαστική αμφισβήτηση από το Δημόσιο, αποκτά δικαίωμα εγκαταστάσεως και, είτε έχει έγκυρο τίτλο είτε δεν έχει οι γαίες δεν θεωρούνται σχολάζουσες αλλά δίδεται σ' αυτόν δωρεάν τίτλος»*. Το ως άνω άρθρο ωστόσο, όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο της έρευνας, δεν έχει εφαρμογή σε δάση, βοσκότοπους κ.λ.π. καθώς αυτά εξουσιάζονται μόνο με ταπί.

Επίσης, συνεχίζοντας την υπεράσπισή του το Ελληνικό Δημόσιο αναφέρει ότι μετά το θάνατο του έχοντος δικαίωμα διηνεκούς εξουσιάσεως επί δημοσίων γαιών οι συγγενείς του δεν καταλαμβάνουν αυτές λόγω κληρονομικού δικαιώματος και

κληρονομικής διαδοχής αλλά εξ ευεργετήματος του Νόμου αποκτούν αυτοτελές και αυθύπαρκτο δικαίωμα νέας αποκτήσεως και διηνεκούς εγκαταστάσεως επί των εξουσιαζομένων από το θανόντα γαιών με τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί.

Με την Σύμβαση της Λωζάνης το 1923, μετά την απελευθέρωση των Νέων Χωρών από τους Τούρκους, η κυριότητα του Οθωμανικού Δημοσίου επί γαιών περιήλθε στο Ελληνικό Δημόσιο ως διάδοχο κράτος. Επίσης, το Δημόσιο επικαλείται τα άρθρα 1248 και 1614 του Οθωμανικού Αστικού Κώδικα από τα οποία προκύπτει ότι δεν αναγνωρίζεται για το Οθωμανικό Δίκαιο ο θεσμός της χρησικτησίας και συνεπώς δεν υπολογίζεται ο χρόνος πριν την προσάρτηση. Όσον αφορά τη συμπλήρωση του χρόνου της τριακονταετούς χρησικτησίας μέχρι την 11-9-1915 αυτή δεν μπορεί να συμπληρωθεί καθώς η επαρχία Ελασσόνας προσαρτήθηκε στην υπόλοιπη Ελλάδα το 1912.

Τέλος, το Ελληνικό Δημόσιο επικαλείται το άρθρο 1 του Ν. ΑΧΝ/1888 «περί διακρίσεως και οριοθεσίας των δασών», τα άρθρα 45 του 4173/1929, 1 του Ν.Δ. 86/1969 και 3 του Ν. 998/1979 για να προσδιορίσει τον ορισμό του δάσους σύμφωνα με τα παραπάνω νομοθετήματα. Επίσης, επικαλείται τις διατάξεις των άρθρων 8 παρ. 6 του Ν. 345/14 και 1 παρ. 6 του Ν. 422/14 και των άρθρων 21 του Ν.Δ. 2-4/16-5-1926 «Περί Αεροπορικής Αμύνης», των άρθρων 61,58,59 του Δασικού Κώδικα, των άρθρων 2 παρ. 1,4 και 5 παρ. 3 του ΑΝ 1539/1938 καθιερώνεται το απαράγραπτο των δικαιωμάτων επί των δημοσίων ακινήτων αλλά είναι δυνατή η κτήση κυριότητας έναντι του Δημοσίου μόνο με α) απόφαση της Επιτροπής του Ν. 1836, β) με ταπί εγγεγραμμένο στο Τούρκικο Κτηματολόγιο, γ) με παραχώρηση του Δημοσίου, δ) με δικαστική απόφαση και ε) με έκτακτη χρησικτησία έως 12-9-1915.

Συμπερασματικά, λοιπόν, το Δημόσιο υποστηρίζει ότι η επίδικη έκταση είναι δασική και για να αντικρούσει τους ισχυρισμούς των

αντιδίκων μέσω του εκπροσώπου του υποστηρίζει ότι η παραπάνω έκταση ανήκε ως δασική στην κυριότητα του Τουρκικού Δημοσίου και περιήλθε στην κυριότητά του μετά το 1912. Έκτοτε, για να αντικρούσει ισχυρισμό των εναγόντων, την έκταση αυτή την επιβλέπει, την αστυνομεύει και τη διαχειρίζεται μέσω του Δασαρχείου Ελασσόνας, ενώ δεν υπάρχει καμία απαγόρευση βοσκής και έτσι ελεύθερα βοσκούσαν τα πρόβατά τους οι ενάγοντες. Τέλος, αμφισβητεί τη συμπλήρωση του χρόνου χρησικτησίας καθώς, όπως προαναφέραμε, δεν επαρκεί ο χρόνος για τη συμπλήρωση χρησικτησίας ενώ μετά το 1915 δεν η διακατοχή δημοσίων εκτάσεων δεν αποφέρει καμία έννομη συνέπεια πόσο μάλλον κτήση κυριότητας για κανένα από τους ιδιώτες. Αντίθετα, η έκταση αυτή ήταν πάντα δημόσια δασική η οποία ανήκε στο Οθωμανικό κράτος και στην πορεία ως διάδοχο στο Ελληνικό, διαφορετικά, η κυριότητα του Δημοσίου στηρίζεται στην έκτακτη χρησικτησία ή επικουρικά επικαλείται τη διάταξη του άρθρου 16 του Ν. 21 Ιουνίου/10 Ιουλίου 1837 «περί διακρίσεως κτημάτων», όπως στην ανάλυση της νομοθεσίας παραθέσαμε, κατά την οποία όλα τα αδέσποτα για οποιονδήποτε λόγο ακίνητα περιέρχονται στην κυριότητα του.

❖ Οι αποφάσεις των δικαστηρίων όλων των βαθμών (Μονομελούς Πρωτοδικείου Λάρισας, Εφετείου Λάρισας, Αρείου Πάγου) επί της επίδικης υπόθεσης.

Επί της ως άνω αγωγής, της οποίας τα αιτήματα αλλά και την αντίκρουσή τους από το εναγόμενο παραθέσαμε επιγραμματικά ανωτέρω, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 238/1996 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Λάρισας η οποία έκανε δεκτή την αγωγή και απέρριψε το δασικό χαρακτήρα της περιοχής με τα εξής επιχειρήματα:

Κατ' αρχήν θεωρεί βάσιμη την ένσταση ίδιας κυριότητας του Δημόσιου και τα επιχειρήματα που τη στηρίζουν. Καλώς, λοιπόν, το Δημόσιο στηρίζει την κυριότητά του στη διαδοχή του Τουρκικού βάσει της Συνθήκης της Λωζάνης του 1923, επικουρικά στην χρησικτησία βάσει του άρθρου 1045 Α.Κ. ή στην κατάληψή του ως αδέσποτο βάσει των διατάξεων περί διοίκησης αλλοτρίων. Μάλιστα, για την κατάληψή του ως αδέσποτο το Δικαστήριο δέχεται ότι δεν είναι αναγκαία στην περίπτωση αυτή η κατάληψη και της νομής καθώς την αποκτά αυτοδικαίως ανεξάρτητα αν έλαβε τη φυσική εξουσία αυτού. Ωστόσο, δέχεται όλο το αποδεικτικό υλικό των εναγόντων, απορρίπτει το ισχυρισμό του αντίδικου ότι πρόκειται για δασική έκταση και αποδίδει την κυριότητα σ' αυτούς.

Στη συνέχεια, το Δημόσιο προσέφυγε με έφεση **στο Εφετείο Λάρισας το οποίο με την υπ' αριθμ. 725/1997 απόφασή του** την απορρίπτει και επικυρώνει την πρωτόδικη απόφαση. Τα επιχειρήματα του Δικαστηρίου είναι τα εξής:

Τα επίδικο ακίνητο, κατά την Τουρκοκρατία, αποτελούσε τμήμα τοιφλικιού το οποίο νεμόταν τουλάχιστον από το έτος 1858 οι προηγούμενοι ιδιοκτήτες. Μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας και στη συνέχεια την απελευθέρωση της περιοχής της Ελασσόνας το 1912 οι ως άνω συνέχιζαν την καλλιέργεια των χωραφιών και την βοσκή των ποιμνίων. Το έτος 1918 ο δικαιοπάροχος των εφεισβλήτων απέκτησε ποσοστό της κληρονομιάς του πατέρα του και στη συνέχεια με την άτυπη διανομή έγινε κύριος διά χρησικτησίας, όπως μέχρι στιγμής δέχτηκε και η πρωτόδικη απόφαση. Έτσι, απορρίπτει το Εφετείο τον ισχυρισμό της δασικής φύσης του κτήματος και θεωρεί αβάσιμη την κτήση της κυριότητας από το Δημόσιο δυνάμει της ανταλλαγής η οποία θεμελιώθηκε με τη Συνθήκη της Λωζάνης αφού δεν αποδείχθηκε ότι το επίδικο ακίνητο

ανήκε στις 28-10-1912 σε υποκειμένους σε υποχρεωτική ανταλλαγή Έλληνες υπηκόους μουσουλμανικού θρησκειύματος.

Τέλος, στην υπόθεση αυτή ενδιαφέρον έχει **η απόφαση του Αρείου Πάγου** καθώς αναιρεί τις προηγούμενες αποφάσεις του Πρωτοβάθμιου και Δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου. **Με την υπ' αριθμ. 523/2000 απόφασή του** το Δικαστήριο αποφαινεται ότι το Εφετείο δεν διέλαβε επαρκείς αιτιολογίες ως προς το διεκδικούμενο από τους αναιρεσίβλητους ακίνητο και δέχτηκε ανελέγκτως ότι επί τουρκοκρατίας ήταν αγρός και όχι ότι τμήμα αυτού ήταν και βοσκότοπος και οι βοσκότοποι όπως και τα δάση εξουσιάζονταν μόνο με ταπί. Επομένως, η επικαλούμενη έκτακτη χρησικτησία δεν αρκεί να στηρίζει την κυριότητα επ' αυτού χωρίς την προηγούμενη κτήση της κυριότητας με τεσσαρούφ μέχρι το 1917 αφού από το έτος 1915 δεν υφίσταται χρησικτησία επί δημοσίου.

(ii) Λοιπές νομολογιακές περιπτώσεις.

Πρέπει, εδώ, να παρατηρήσουμε ότι οι περισσότερες αποφάσεις των Ελληνικών Δικαστηρίων έχουν την ίδια δομή και ανατρέχουν στην ίδια νομική βάση. Έτσι, το Ελληνικό Δημόσιο στηρίζει, είτε στην αγωγή του είτε στις προτάσεις του, την κυριότητά του σε τρεις νομικές βάσεις: α) στην διαδοχή του από το Οθωμανικό Δημόσιο δυνάμει της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης του 1881, β) στην κατάληψή του επίδικου ακινήτου ως αδεσπότης βάσει του άρθρου 16 του Ν. 216/10-7/1837 «περί διακρίσεως κτημάτων» και γ) στην έκτακτη χρησικτησία δια της τριακονταετούς νομής. Οι ιδιώτες από την άλλη στηρίζουν το δικαίωμα της κυριότητάς τους στην απόδειξη της επίδικης έκτασης ως μη ούσας δασικής ενώ, συνήθως, οι ίδιοι ή οι δικαιοπάροχοι τους έγιναν κύριοι δυνάμει εκτάκτου χρησικτησίας. Παρατίθενται κατωτέρω ιδιαίτερα παραδείγματα

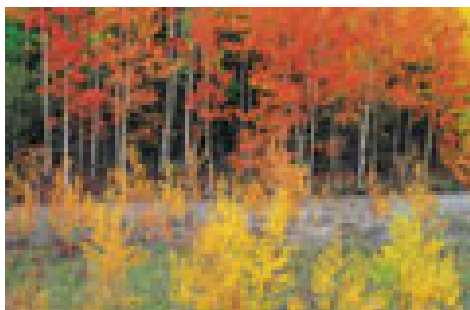
αποφάσεων που αφορούν αντιδικία όσον αφορά την κυριότητα δασικής έκτασης στην περιοχή της Θεσσαλίας:

- ❖ Η υπ' αριθμ. **182/2002** απόφαση του **Εφετείου Λάρισας** δέχεται ότι στις περιπτώσεις αυτές, δηλαδή αντιδικίας Δημοσίου και ιδιωτών, δεν θεμελιώνει καταχρηστική άσκηση δικαιώματος, βάσει του άρθρου 281 Α.Κ., μόνη η αδράνεια του δικαιούχου να ασκήσει το δικαίωμα για πολλά χρόνια.
- ❖ Η υπ' αριθμ. **746/1999** του **Αρείου Πάγου** δέχεται ότι η διάταξη του άρθρου 78 του οθΝηΓαιών περί απόκτησης δικαιώματος μόνιμης εγκατάστασης σε δημόσιες γαίες έχει εφαρμογή μόνο επί καλλιεργήσιμων γαιών και όχι επί δασών και γενικότερα μη καλλιεργήσιμων γαιών, που εξουσιάζονται μόνο με την έκδοση ταπιού.
- ❖ Η υπ' αριθμ. **18/2005** του **Ειρηνοδικείου Μουζακίου** απορρίπτει την αγωγή του ενάγοντος Δημοσίου καθώς η επίδικη έκταση δεν ήταν δάσος ούτε κατά το έτος 1836 ούτε κατά το έτος 1881 οπότε έγινε η προσάρτηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα και έτσι δεν περιήλθε στην κυριότητα του δημοσίου και δεν υπάρχει δικαίωμα επ' αυτού.
- ❖ Η υπ' αριθμ. **94/2006** του **Μονομελούς Πρωτοδικείου Λάρισας** δέχεται ότι για την κτήση κυριότητας δασικής έκτασης που ανήκε σε Μονή με χρησικτησία πρέπει αυτή να συμπληρωθεί μέχρι την 12-09-1915 και να είναι τεσσαρακονταετής και όχι τριακονταετής. Και αυτό γιατί ο χρόνος αποσβεστικής προθεσμίας και συνεπώς και χρησικτησίας ορίστηκε μεν σε 30 έτη με το άρθρο 1 του Ν. ΓΧΞ/1920 αλλά κατά τη γενική διαχρονική αρχή, που επικρατούσε τότε, εάν οριστεί με νέο Νόμο βραχύτερος χρόνος παραγραφής, εφόσον ο προς συμπλήρωση παραγραφής, όπου άρχισε υπολειπόμενος κατά τον παλιό Νόμο χρόνος είναι βραχύτερος από εκείνον που ορίζει ο νέος Νόμος, εφαρμόζεται ο παλιός Νόμος και

η παραγραφή συνεχίζεται και συμπληρώνεται σύμφωνα με όσα ορίζει ο παλαιός Νόμος. Πρόκειται για τις προγενέστερες διατάξεις του Βυζαντινορωμαϊκού Δικαίου, οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 51ΕισΝΑΚ έχουν ισχύ, ήτοι τις διατάξεις του Ν. 8 παρ. 1 Κωδ. (7.39), 2 παρ. 1 βασ. (50.14), νεαρ. 111 και νεαρ. 131 κεφ. 6.

❖ Η υπ' αριθμ. 199/2002 απόφαση του Εφετείου Λάρισας δέχεται ότι οι ασύνακτες κοινότητες αποτελούσαν μέχρι το έτος 1912 νομικά πρόσωπα με ικανότητα δικαίου και μπορούσαν να έχουν δική τους ιδιοκτησία και να αποκτούν δικαιώματα, εκτός από εκείνα που προσιδιάζουν αποκλειστικά σε φυσικά πρόσωπα. Έτσι, μπορούσαν να είναι κύριοι δάσους. Για την απόκτηση αυτών των δικαιωμάτων η ελλείπουσα θέλησή τους αναπληρωνόταν από τη θέληση όλων των μελών, ή τουλάχιστον των 2/3 από αυτά που ενεργούσαν ως αντιπρόσωποί τους.

❖ Η υπ' αριθμ. 6/1989 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λάρισας δεν δέχεται ως τίτλο απόκτησης δικαιώματος εξουσιάσεως επί βοσκοτόπου το χοτζέτι καθώς από το έτος 1856, έτος μεταγενέστερο απόκτησης του τίτλου αυτού, άρχισε να ισχύει ο οθωμανικός Νόμος περί Γαιών και συνεπώς, ο Νόμος περί ταπίων. Έπρεπε ο ιδιώτης να κάνει δήλωση αποκτήσεως εις τον επί του Αυτοκρατορικού Κτηματολογίου υπάλληλο ώστε να εκδοθεί νέος τίτλος.

4. Το ισχύον σήμερα καθεστώς που ακολουθείται μέσω της διαδικασίας του Συμβουλίου Ιδιοκτησίας Δασών.

❖ Τα Δασικά Συμβούλια της χώρας.

Σε κάθε περίπτωση προβλήματος επί δασικής έκτασης η υπόθεση επιλύεται από τα Ειδικά Συμβούλια Δασών. Πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι η διαδικασία στα Συμβούλια αυτά και η έκβασή της δεν αφαιρεί από κανένα, ιδιώτη ή Ελληνικό Δημόσιο, το δικαίωμα να προσφεύγει ενώπιον της Ελληνικής Δικαιοσύνης. Αυτά είναι: τα Τεχνικά Συμβούλια Δασών, του οποίου η διαδικασία ρυθμίζεται από το Π.Δ. 410/1980(ΦΕΚ Α'112/9.5.1980) και το άρθρο 9 του Ν. 998/1979, και τα Συμβούλια Ιδιοκτησίας Δασών, των οποίων η διαδικασία μαζί με το Αναθεωρητικό Συμβούλιο Ιδιοκτησίας Δασών, καθορίζεται από το Π.Δ. 509/1980 (ΦΕΚ Α'140/10.6.1980) και το άρθρο 8 του Ν. 998/1979.

Επίσης, σύμφωνα με διατάξεις του Ν. 998/1979 υπήρχαν και: το Συμβούλιο Δασικής Πολιτικής, το οποίο είναι συμβουλευτικό και γνωμοδοτικό όργανο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και το Νομαρχιακό Συμβούλιο Δασών. Οι ανωτέρω διατάξεις καταργήθηκαν.

❖ Το Συμβούλιο Ιδιοκτησίας Δασών.

Για την διοικητική αναγνώριση από το Δημόσιο της κυριότητας ή άλλων εμπραγμάτων δικαιωμάτων ιδιωτών φυσικών ή νομικών προσώπων επί δάσους ή δασικής έκτασης συστήθηκαν τα Συμβούλια Ιδιοκτησίας Δασών. Αυτά έχουν αρμοδιότητα για δάσος ή δασική έκταση εντός της περιφέρειας στην οποία αυτό ή αυτή ανήκει.

Τα Συμβούλια που έχουν συσταθεί ανά την Ελλάδα είναι τέσσερα και εδρεύουν συγκεκριμένα στην Αθήνα(η αρμοδιότητα του οποίου

εκτείνεται στην περιφέρεια των Εφετειών Αθήνας, Λάρισας, Ναυπλίου), στον Πειραιά (η αρμοδιότητα του οποίου εκτείνεται στην περιφέρεια των Εφετειών Πειραιά, Κυκλάδων, Κρήτης και Δωδεκανήσου), στην Θεσσαλονίκη (η αρμοδιότητα του οποίου εκτείνεται στην περιφέρεια των Εφετειών Θεσσαλονίκης και Θράκης) και στην Πάτρα (η αρμοδιότητα του οποίου εκτείνεται στην περιφέρεια των Εφετειών Πάτρας, Ιωαννίνων και Κερκύρας)¹⁰³.

Στην παρ. 3 του άρθρου 8 του Ν. 998/1979 ορίζεται η έκταση αρμοδιότητας των Συμβουλίων ως εξής: *«...επιλαμβάνονται της αναγνώρισεως της κυριότητας ή άλλου εμπραγμάτου δικαιώματος τη αιτήσει του ενδιαφερομένου ιδιώτου ή νομικού προσώπου, κρίνουν δε επί τη βάση των υπό τούτου προσκομιζομένων, ως και των παρά τη δασική υπηρεσία τηρουμένων στοιχείων, δυνάμενα να ζητήσουν και την παρ' άλλων δημοσίων υπηρεσιών αποστολήν παντός χρησίμου εγγράφου ή άλλου στοιχείου ή να διατάξουν την διενέργειαν ειδικής ερεύνης ή πραγματογνωμοσύνης προς μόρφωσιν ασφαλούς κρίσεως περί των προβαλλομένων ιδιωτικών δικαιωμάτων...»*.¹⁰⁴

❖ Συγκρότηση και εσωτερική οργάνωση των Συμβουλίων Ιδιοκτησίας Δασών.

Βάσει του άρθρου 8 παρ. 2 και 4 του Ν. 998/1979 και του άρθρου 1 παρ. 1 του Π.Δ. 509/1980 τα συμβούλια ιδιοκτησίας δασών αποτελούνται από τον πρόεδρο ο οποίος είναι ο Προϊστάμενος Πρόεδρος Εφετών του Εφετείου της έδρας του Συμβουλίου, αναπληρούμενος υπό του νομίμου αναπληρωτή του, από δύο Εφέτες, ένα πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και τον Επιθεωρητή Δασών της έδρας του Συμβουλίου, αναπληρούμενος από

---

¹⁰³ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 193.

¹⁰⁴ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 193-194.

το νόμιμο αναπληρωτή του. Ο Πρόεδρος όπως και οι Εφέτες, οι οποίοι διορίζονται δυνάμει κοινής υπουργικής απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης και Αγροτικής Ανάπτυξης και η θητεία τους είναι διετής. Ο Πάρεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους διορίζεται δυνάμει κοινής υπουργικής απόφασης του Υπουργού Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης για διετή θητεία.¹⁰⁵ Τα ΣΙΑ συνεδριάζουν παρόντων όλων των μελών (άρθρο 8 παρ. 2).¹⁰⁶

Ωστόσο, με το μοναδικό άρθρο του Π.Δ. 406/1981 (ΦΕΚ Α' 111/23.4.1981) «Περί συστάσεως Συμβουλίων Ιδιοκτησίας Δασών» ορίζεται ότι συνιστώνται δύο Συμβούλια Ιδιοκτησίας Δασών με έδρα τη Λάρισα και τα Ιωάννινα και έτσι περιορίζεται η τοπική αρμοδιότητα του ΣΙΑ της περιφέρειας της Αθήνας και του ΣΙΑ της περιφέρειας της Πάτρας.¹⁰⁷

❖ Άσκηση αιτήσεως ενώπιον των Συμβουλίων Ιδιοκτησίας Δασών και νομιμοποίηση.

Κάθε ενδιαφερόμενος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ο οποίος ζητά να αναγνωριστεί η κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμά του επί δάσους ή δασικής έκτασης νομιμοποιείται να καταθέσει αίτηση η οποία υποβάλλεται στο Δασαρχείο ή στην περίπτωση που δεν υπάρχει η υπηρεσία αυτή, στη Διεύθυνση Δασών του Νομού στην οποία κείται η συγκεκριμένη έκταση.

Στην αίτηση αυτή, η οποία καταχωρείται σε ειδικό βιβλίο της υπηρεσίας, πρέπει να περιγράφεται σαφώς το προβαλλόμενο δικαίωμα το οποίο ζητά ο ενδιαφερόμενος να αναγνωριστεί, η θέση, τα ακριβή όρια, οι πλευρικές διαστάσεις, το εμβαδόν, η δασική

---

¹⁰⁵ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 193 και σελ. 759.

¹⁰⁶ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 193.

¹⁰⁷ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 769-770.

βλάβιση και άλλα εμφανή χαρακτηριστικά της έκτασης καθώς και ο τρόπος και ο χρόνος κτήσεως του δικαιώματος αυτού. Επίσης, προσαρτώνται: ένα τοπογραφικό διάγραμμα εις τριπλούν σε συγκεκριμένη κλίμακα και στο οποίο απεικονίζονται η θέση, τα όρια, οι όμορες ιδιοκτησίες, τα τυχόν κτίσματα, οι περιφράξεις κ.λ.π. καθώς και οι τίτλοι ιδιοκτησίας βάσει των οποίων ζητείται η αναγνώριση του δικαιώματος(άρθρο 2 παρ. 2 Π.Δ. 509/1980)¹⁰⁸. Ο αιτών μπορεί με την αίτησή του να προτείνει μάρτυρες, ως αποδεικτικό μέσο για να την υποστηρίξει(άρθρο 2 παρ. 4 Π.Δ. 509/1980).¹⁰⁹

Στις παραπάνω περιπτώσεις του άρθρου 8 παρ. 5 και άρθρου 72 παρ. 2 του Ν. 998/1979, δηλαδή στην περίπτωση παραπέμψεως της υπόθεσης αυτεπαγγέλτως από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και από το Νομαρχιακό Συμβούλιο δασών, η συλλογή των στοιχείων διενεργείται από τους υπαλλήλους της τοπικής δασικής αρχής (άρθρο 3 Π.Δ. 509/1980).¹¹⁰

❖ Έλεγχος αποδεικτικού υλικού και λοιπή διαδικασία πριν την εισαγωγή της υπόθεσης στο Συμβούλιο.

Με την κατάθεση της αίτησης, με όλα τα στοιχεία που αναφέρονται παραπάνω, ανατίθεται από τον Προϊστάμενο του Δασαρχείου ή της Διεύθυνσης Δασών, κατά περίπτωση, σε δασολόγο η έρευνα του αποδεικτικού υλικού. Αυτός μεταβαίνει στο σημείο της επίδικης έκτασης και, αφού εξετάσει όλα τα στοιχεία και κάνει αυτοψία στην περιοχή, διατυπώνει σαφή και αιτιολογημένη πρόταση περί αποδοχής ή απόρριψης της αίτησης και υποβάλλει το

---

¹⁰⁸ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 760-761.

¹⁰⁹ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 761.

¹¹⁰ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 762.

φάκελο της υπόθεσης στην αρμόδια αρχή. Στη συνέχεια, ο φάκελος διαβιβάζεται στην Επιθεώρηση Δασών με την αναφορά του Προϊσταμένου του Δασαρχείου ή της Διεύθυνσης Δασών με την θετική ή αρνητική για την έκβαση της αιτήσεως πρότασή του(άρθρο 3παρ. 1 και 2 Π.Δ. 509/1980)¹¹¹.

Στην πορεία της υπόθεσης, η Επιθεώρηση Δασών ελέγχει με τη σειρά της όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, τα τοπογραφικά και τους τίτλους κυριότητας με τα πιστοποιητικά μεταγραφής. Ο Προϊστάμενος του τμήματος συντάσσει ειδικό φύλλο ελέγχου στο οποίο καταγράφεται το αποτέλεσμα του ελέγχου, την προσωπική του γνώμη και την πρότασή του για αποδοχή ή απόρριψη της αίτησης(άρθρο 4 παρ. 1 Π.Δ. 509/1980).¹¹² Ο πλήρης φάκελος διαβιβάζεται στη Γραμματεία του ΣΙΑ(άρθρο 4 παρ. 2 Π.Δ. 509/1980).¹¹³

Εν συνεχεία, μετά την αποστολή του φακέλου στο ΣΙΑ ο Πρόεδρος ορίζει την δικάσιμο και ως εισηγητή ένα από τα μέλη του Συμβουλίου(άρθρο 5 Π.Δ. 509/1980).¹¹⁴

❖ Η διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου.

Το άρθρο 7 του Π.Δ. 509/1980 ορίζει τη διαδικασία ενώπιον του ΣΙΑ. Σύμφωνα με την παράγραφο 1 το Συμβούλιο προβαίνει αυτεπαγγέλτως στην εξέταση της δωσιδικίας και της καθ' ύλην αρμοδιότητάς του. Αρμόδιο είναι το Συμβούλιο της περιφέρειας στην οποία κείται η σχετική έκταση και σε περίπτωση που αυτή βρίσκεται στα όρια δύο περιφερειών σε αυτή που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της. Αν ανήκει σε περιφέρεια άλλου ΣΙΑ και

---

¹¹¹ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 761-762.

¹¹² Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 762.

¹¹³ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 762.

¹¹⁴ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 763.

εσφαλμένα εισήχθη σε αυτό τότε την παραπέμπει στο αρμόδιο(άρθρο 7 παρ. 2 Π.Δ. 509/1980).¹¹⁵

Η συζήτηση ξεκινά με την ανάγνωση της εισήγησης του εισηγητή που έχει ορισθεί. Η κρίση των αποδεικτικών στοιχείων σχηματίζεται με ελεύθερη εκτίμηση(άρθρο 8 παρ. 3 Ν.998/1979)¹¹⁶.Με πρόσκληση του γραμματέα, η οποία πρέπει να επιδοθεί προ τριών ημερών της ημέρας της συζήτησης, καλείται να παραστεί στη συζήτηση και ο ενδιαφερόμενος. Αυτός μπορεί να παραστεί αυτοπροσώπως και να υποστηρίξει τα δικαιώματά του ή με τον πληρεξούσιο δικηγόρο του(άρθρο 7 παρ. 4 Π.Δ. 509/1980).¹¹⁷

Τέλος, για την έκδοση της απόφασης, αναγιγνώσκεται η εισήγηση, αποχωρούν οι ενδιαφερόμενοι και τα μέλη του ΣΙΑ συζητούν, τηρουμένων πρακτικών από το γραμματέα. Ο Πρόεδρος διατυπώνει εν περιλήψει επί της εισηγητικής εκθέσεως την απόφαση που ελήφθη, χρονολογημένη και υπογεγραμμένη καθώς και τη γνώμη της μειοψηφίας και ο φάκελος παραδίδεται στην Γραμματεία για να διαβιβαστεί στο Υπουργό που θα λάβει την απόφαση(άρθρο 7 Π.Δ. 509/1980).¹¹⁸ Σε περίπτωση απορριπτικής γνωμοδότησης αυτή είναι δεσμευτική για τον Υπουργό ενώ αν ο Υπουργός λάβει θετική γνωμοδότηση μπορεί είτε να την αποδεχθεί είτε να απορρίψει την αίτηση με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή είτε να προσφύγει στο Αναθεωρητικό ΣΙΑ, για το οποίο θα μιλήσουμε κατωτέρω(άρθρο 8 παρ. 3 Ν.998/1979)

Μπορεί το ΣΙΑ να διατάξει αυτεπαγγέλτως ή κατ' αίτηση των αιτούντων τη συνεκδίκαση πολλών υποθέσεων οι οποίες οι οποίες εκκρεμούν και αφορούν την ίδια δασική έκταση(άρθρο 9 Π.Δ.

---

¹¹⁵ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 763-764.

¹¹⁶ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 193-194.

¹¹⁷ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 763-764.

¹¹⁸ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 763-764.

509/1980).¹¹⁹Παραίτηση από την αίτηση γίνεται δεκτή με έγγραφη δήλωση κατατιθεμένη στη γραμματεία του ΣΙΑ, προφορικά ενώπιον του ΣΙΑ ή με συμβολαιογραφική πράξη που περιέρχεται στο ΣΙΑ έως τη συζήτηση. Παραίτηση που περιέχει όρους και αιρέσεις δε γίνεται δεκτή και ανάκληση από την παραίτηση δεν επιτρέπεται(άρθρο 10 Π.Δ. 509/1980).¹²⁰ Δεύτερη αίτηση του ίδιου ενδιαφερομένου με το ίδιο περιεχόμενο είναι απαράδεκτη(άρθρο 11 Π.Δ. 509/1980).¹²¹

❖ Το Αναθεωρητικό Συμβούλιο Ιδιοκτησίας Δασών.

Στο άρθρο 8 παρ. 4 του Ν. 998/1979ορίζεται η σύσταση του Αναθεωρητικού Συμβουλίου Ιδιοκτησίας Δασών. Αυτό αποτελείται από: έναν Αντιπρόεδρο του Αρείου Πάγου, ένα Σύμβουλο της Επικρατείας, έναν Αρεοπαγίτη, ένα Νομικό Σύμβουλο του Κράτους και τον Γενικό Διευθυντή Δασών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης. Το Αναθεωρητικό ΣΙΑ επίσης συνεδριάζει παρόντων όλων των μελών του(άρθρο 8 παρ. 4 Ν. 998/1979).¹²²

Στο άρθρο 14 του Π.Δ. 509/1980¹²³ ορίζεται η διαδικασία του Αναθεωρητικού Συμβουλίου Ιδιοκτησίας Δασών. Σύμφωνα με αυτό, η προσφυγή κάθε ενδιαφερόμενου σ' αυτό γίνεται εντός έξι μηνών από την κοινοποίηση της απορριπτικής απόφασης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και εφόσον αυτή εξεδόθη είτε κατόπιν αρνητικής γνωμοδότησης του Πρωτοβάθμιου ΣΙΑ με ψήφους τριών έναντι δύο είτε κατόπιν θετικής γνωμοδότησης(άρθρο 14 παρ. 1 και

---

¹¹⁹ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 765.

¹²⁰ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 765.

¹²¹ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 765.

¹²² Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 194.

¹²³ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 766-768.

άρθρο 8 παρ. 4 Ν. 998/1979)¹²⁴. Ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης μπορεί να παραπέμψει υπόθεση στο Αναθεωρητικό ΣΙΑ εντός έξι μηνών από την ημέρα πρωτοκόλλησης του εγγράφου που υποβλήθηκε στο Υπουργείο και περιέχει τη θετική γνωμοδότηση(άρθρο 14 παρ. 3). Πρόσθετοι λόγοι προσφυγής επιτρέπεται να υποβληθούν εντός δεκαπέντε ημερών(άρθρο 14 παρ. 5).

Οι αρνητικές γνωμοδοτήσεις του Αναθεωρητικού ΣΙΑ όπως και οι παμψηφεί λαμβανόμενες θετικές γνωμοδοτήσεις είναι δεσμευτικές για τον Υπουργό, ο οποίος υποχρεούται να εκδόσει απόφαση του ίδιου περιεχομένου. Τις υπόλοιπες θετικές γνωμοδοτήσεις μπορεί ο Υπουργός να τις δεχτεί ή να τις απορρίψει, και στην περίπτωση αυτή μόνο με αιτιολογημένη απόφαση(άρθρο 8 παρ. 4 Ν. 998/1979).¹²⁵

---

¹²⁴ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 193-194 και 766-768.

¹²⁵ Δασική Νομοθεσία, ό.π., σελ. 194-195.

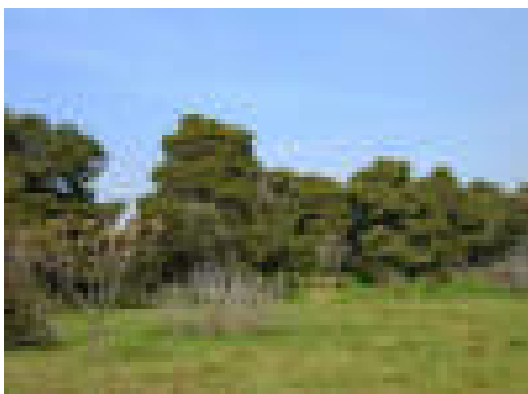
5. Γενικές διαπιστώσεις.

Μετά από την παραπάνω παράθεση της οθωμανικής και ελληνικής νομοθεσίας καθώς και μερικών αποφάσεων της νομολογίας, σκόπιμο είναι να κάνουμε μερικές παρατηρήσεις: Εύκολα μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το δασικό μας δίκαιο ως εξαιρετικά αναχρονιστικό καθώς είναι εμφανές και από τις νομολογιακές περιπτώσεις ότι πολλές διατάξεις του δεν ανταποκρίνονται στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα όσον αφορά τα προβλήματα που ανακύπτουν σχετικά με τα δάση και τις δασικές εκτάσεις. Έτσι, η ελληνική Δικαιοσύνη προκειμένου να αποφανθεί ανατρέχει σε δίκαια του προηγούμενου καθεστώτος, δηλαδή των Οθωμανών, δίκαια τα οποία ξεπερνούν τα 100 χρόνια και προφανώς ακατάλληλα να λύσουν τα προβλήματα της σημερινής εποχής.

Επίσης, το δασικό δίκαιο, όπως λειτουργεί στην πράξη, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από μεγάλη ακαμψία. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το αιτιολογικό κάθε απόφασης σχετικής με την αναγνώριση κυριότητας επί δάσους ή δασικής έκτασης στηρίζεται στην ίδια νομική βάση ενώ λεπτές είναι οι διαφορές και πολλές φορές όχι αξιόπιστες στο χαρακτηρισμό από το Δικαστήριο μιας έκτασης ως δασικής ή καλλιεργούμενης γαίας.

Τέλος, το έργο των δασικών υπηρεσιών της χώρας πολλές φορές συρρικνώνεται είτε από το φόβο της ευθύνης των υπαλλήλων είτε από περιορισμό των αρχικώς δοθέντων αρμοδιοτήτων. Δεν είναι τυχαίο ότι τα Δασαρχεία κάθε φορά που καλούνται λάβουν θέση ως προς το χαρακτηρισμό μια έκτασης ως δασικής ή μη φοβούμενοι μήπως οι ιδιώτες καταφύγουν στα ΣΙΑ και χαθεί για το Δημόσιο η έκταση.

Επιπλέον, πολλά θέματα δασικών προβλημάτων ρυθμίστηκαν μονόπλευρα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται κενό νόμου, ή αντιφατικά. Πρέπει, λοιπόν, για να ξεφύγουμε από το αυστηρό αυτό χαρακτήρα της δασικής νομοθεσίας το Κράτος να προχωρήσει σε νέες ρυθμίσεις πιο αποτελεσματικές για να μη μπλέκονται Δημόσιο και ιδιώτες σε χρονοβόρους και δαπανηρούς δικαστικούς αγώνες με αβέβαια αποτελέσματα. Βέβαια, η δημιουργία των Δασικών Συμβουλίων είναι θετικό βήμα αλλά δεν είναι ικανό να λύσει το μεγάλο πρόβλημα του δασικού ιδιοκτησιακού καθεστώτος της χώρας.

6. Βιβλιογραφικός Πίνακας.

❖ ΠΗΓΕΣ (ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΩΝ):

1. Αστικός Κώδικας, επιμέλεια Γεωργιάδη Αστ. Κ. / Γκουτζιαμάνη Ευφρ.Λ., Θεσσαλονίκη 2003.
2. Δασική Νομοθεσία, επιμέλεια Γεωργιάδου Μαρία, Αθήνα 2004.
3. Εφημερίς της Κυβερνήσεως, φ. 512, έτος 1883.
4. Εφημερίς της Κυβερνήσεως, φ. 289, έτος 1979.
5. Εφημερίς της Κυβερνήσεως, φ. 140, έτος 1980.
6. Εφημερίς των συζητήσεων της Βουλής, περίοδος Θ', σύνοδος Α', Αθήνα 1882.
7. Οθωμανικοί Κώδικες, επιμέλεια Νικολαΐδη Δημήτρη, Τόμος Β', Κωνσταντινούπολη 1890.
8. Οθωμανικοί Κώδικες, επιμέλεια Νικολαΐδη Δημήτρη, Τόμος Δ', Κωνσταντινούπολη 1891.
9. Διοικητική Νομοθεσία-Κώδικες, επιμέλεια Σκουρή Β. - Τάχου Α.Ι., Αθήνα-Κομοτηνή 2001.
10. Δασικός Κώδικας-Νόμος 4173 και λοιποί νόμοι, επιμέλεια Υπουργείο Γεωργίας(Διεύθυνση Δασών), Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1935.

❖ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Γιαννακούρου Παν. Ε. – Στεργιοπούλου Ιωαν. Ν., Η νέα δασική νομοθεσία μετά διαταγμάτων και νομολογίας, Αθήνα 1970.
2. Θηβαίου Χ.Γ., Ελληνικόν Γεωργικόν Δίκαιον, τ. Α', Αθήνα 1948.

3. Καλλικλή Α.Ζ., Το Οθωμανικό Δίκαιο εν Ελλάδι, Αθήνα 1931.
4. Καραγιάννη Γ.Β., Νομικά Προβλήματα από τη Δασική Νομοθεσία, ΝοΒ 26/1978, σελ. 1133επ.
5. Κεμίδη Κώστα, Δασική ιδιοκτησία, Αθήνα 1995.
6. Νάκου Π. Γεώργιου, Το νομικό καθεστώς των τέως δημόσιων οθωμανικών γαιών 1821-1912, Θεσσαλονίκη 1984.
7. Παπαδόπουλου Κ., Αγωγές Εμπραγμάτου Δικαίου, Αθήνα 1989.
8. Πετρόπουλου Γ.Α., Ιστορία και Εισηγήσεις Ρωμαϊκού Δικαίου, τόμος Α', Αθήνα 1963.